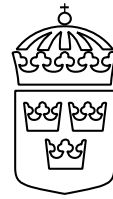

Regeringens proposition

2017/18:24

Stärkt koppling mellan skola och arbetsliv

Prop.
2017/18:24

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 28 september 2017

Stefan Löfven

Gustav Fridolin
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som innebär att en huvudman för grundskola eller specialskola ska ansvara för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas under sammanlagt minst tio dagar för alla elever i grundskolan från och med årskurs 8 och i specialskolan från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner.

Det föreslås också ändringar i skollagen som innebär att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet för en elev som går gymnasial lärlingsutbildning tydligare ska framgå av det utbildningskontrakt som ska tecknas för eleven. Det föreslås även att bestämmelser om utbildningskontrakt, som motsvarar de som gäller för lärlingsutbildning i gymnasieskolan, ska införas för lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018. De nya bestämmelserna om att huvudmännen ska ansvara för att anordna prao ska läsåret 2018/19 inte tillämpas för de elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 9 i grundskolan respektive årskurs 10 i specialskolan.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	5
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Fler insatser behövs för att stärka elevers kontakter med arbetslivet	10
4.1	Alla elever ska ha förutsättningar att göra välgrundade val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning	10
4.2	Enligt läroplanen har elever rätt till konkreta erfarenheter av yrkeslivet	10
4.3	Huvudmannen ska anordna minst tio dagars prao för elever inom grundskolan och specialskolan	11
5	Bestämmelserna om utbildningskontrakten för lärlingar i gymnasieskolan behöver förtydligas	21
5.1	Den tid som en lärling ska vara på arbetsplatsen kan endast regleras i lag	21
5.2	Närmare om den nuvarande regleringen	22
5.3	Omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet ska förtydligas i utbildningskontraktet	24
6	Lärlingsutbildningen inom gymnasiesärskolan ska så långt som möjligt motsvara den i gymnasieskolan	29
6.1	Det saknas bestämmelser om utbildningskontrakt för lärlingar inom gymnasiesärskolan	29
6.2	Det ska införas utbildningskontrakt för lärlingar inom gymnasiesärskolan	30
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	31
8	Konsekvenser	32
8.1	Förslagen om prao i grundskolan och specialskolan	32
8.2	Förslagen om utbildningskontrakt i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan	36
9	Författningskommentar	38
9.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	38
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Välja yrke (SOU 2015:97)	43
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	44
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	46
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Lärlingsutbildning och arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (U2014/4311/GV)	48
Bilaga 5	Promemorians lagförslag	49
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	51

Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag.....	53	Prop. 2017/18:24
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	57	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 september 2017		58	
Rättsdatablad.....		59	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Prop. 2017/18:24

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 16 kap. 11 a och 11 c §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 10 kap. 8 a §, 12 kap. 8 a § och 19 kap. 10 a §, av följande lydelse,

dels att det närmast före 10 kap. 8 a § och 12 kap. 8 a § ska införas nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

8 a §

Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas för alla elever under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 8. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisning på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

12 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

8 a §

Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför

kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

16 kap.

11 a §¹

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år *och inte har ingått äktenskap*, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet. Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen *och omfattningen av dessa delar*,
1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, *hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen*,
2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,
3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och
4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

11 c §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning *och utbildningskontrakt*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

¹ Senaste lydelse 2011:877.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2014:422.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt.

19 kap.

10 a §

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen,

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
2. Bestämmelserna i 10 kap. 8 a § och 12 kap. 8 a § ska läsåret 2018/19 inte tillämpas för elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 9 i grundskolan eller årskurs 10 i specialskolan.

Regeringen beslutade den 5 december 2013 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. föreslå hur tydliga yrkesutgångar kan införas på gymnasieskolans teknikprogram (dir. 2013:122). Genom tilläggsdirektiv fick utredaren i uppdrag att även se över dimensionering, utbud och innehåll i den gymnasiala yrkesutbildningen (dir. 2014:50 och dir. 2014:95). Utredningen tog namnet Yrkesprogramsutredningen. Direktiven ersattes av ett nytt samlat uppdrag att stärka den gymnasiala yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft, underlätta ungdomars övergång från skola till arbetsliv och förstärka den nationella kompetensförsörjningen (dir. 2015:15). Genom ytterligare tilläggsdirektiv förlängdes utredningstiden (dir. 2015:84). I november 2015 överlämnade utredningen betänkandet Välja yrke (SOU 2015:97). I propositionen behandlas de förslag i betänkandet som avser praktisk arbetslivsorientering (prao) i grund- respektive specialskolan. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanfattning av betänkandet i relevant del finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i den delen finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2015/05421/GV).

Vidare har promemorian Lärlingsutbildning och arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan utarbetats inom Regeringskansliet (U2014/4311/GV). Promemorian har remissbehandlats. I denna proposition behandlas de förslag i promemorian som avser vad som ska anges i ett utbildningskontrakt för gymnasiala lärlingar och införande av utbildningskontrakt för lärlingar i gymnasiesärskolan. En sammanfattning av promemorian i relevant del finns i *bilaga 4* och dess lagförslag i denna del finns i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2014/4311/GV).

Under den fortsatta beredningen har tjänstemän från Utbildningsdepartementet samrått med företrädare för Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om bl.a. de ekonomiska konsekvenserna av de förslag som lämnas i propositionen. SKL:s synpunkter i dessa delar behandlas i avsnitt 8.1.

Vidare har Statens skolverk, Statens skolinspektion, Arbetsdomstolen, SKL, Friskolornas riksförbund, Svenskt Näringsliv samt Stoppmöbel- och Träindustrins yrkesnämnd beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss. Skolinspektionen och Arbetsdomstolen har inkommit med besked om att de inte har några synpunkter på förslagen i lagrådsremissen. Skolverket och SKL har lämnat synpunkter som behandlas i avsnitt 4.3 och 8.1. Inkomna yttranden finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2014/05421/GV).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 24 augusti 2017 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran. I förhållande till lagrådsremissen har några språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Fler insatser behövs för att stärka elevers kontakter med arbetslivet

4.1 Alla elever ska ha förutsättningar att göra välgrundade val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning

För att eleverna i grundskolan ska ha förutsättningar att göra välgrundade val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning behöver de ges konkreta erfarenheter och kunskaper om arbetslivet. Studie- och yrkesvägledning spelar en viktig roll för att ge eleverna sådana kunskaper. Olika former av arbetslivsorienterande insatser är av betydelse för att ge eleverna underlag inför de val som de står inför. Exempel på sådana insatser kan t.ex. vara entreprenörskapsprojekt i skolan, studiebesök på arbetsplatser eller att arbetslivsrepresentanter från olika branscher informerar elever i grundskolan om yrkesinnehåll och om arbetsvillkor. Enligt Yrkesprogramsutredningen gör elever sina val av fortsatt utbildningsväg bl.a. baserat på vad de tror sig vilja arbeta med i framtiden. Valet påverkas också i stor utsträckning av elevernas kön och sociala bakgrund. För eleven kan valet till gymnasieskolan lägga grund för självbild och framtidsutsikter. Utifrån såväl ett samhälls- som individperspektiv är det angeläget att eleverna gör välgrundade val, bl.a. för att undvika programbyten eller avbrott av utbildningen.

En viktig del av kunskaperna om arbetslivet som elever tillägnar sig i grundskolans senare årskurser förvärfvas genom praktisk arbetslivsorientering (prao), dvs. att elever under en period vistas på en arbetsplats och får pröva vissa arbetsmoment och ta del av hur en arbetsplats fungerar. Trots att det inte finns något obligatorium för skolornas huvudmän att erbjuda prao är det enligt utredningen relativt vanligt förekommande att så sker inom skolväsendet, även om omfattning, upplägg och genomförande varierar. Ur ett likvärdighetsperspektiv är det dock angeläget att tillgången till prao förbättras så att alla elever får möjligheter till kontakter med arbetslivet. På så sätt kan förutsättningarna för eleverna att göra välgrundade val av fortsatta studier och yrkesinriktning förbättras.

4.2 Enligt läroplanen har elever rätt till konkreta erfarenheter av yrkeslivet

Genom 1994 års läroplan försvann praktisk arbetslivsorientering (prao) som obligatorium i grundskolan. I dag framgår det av förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall att samverkan ska ske med arbetslivet. Rektorn har ett särskilt ansvar för att utveckla samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Ett led i en utbildning av hög kvalitet är enligt läroplanerna att eleverna får underlag för att välja fortsatt utbild-

ning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna kan fortsätta till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt. Vidare är skolans mål, enligt läroplanen, att varje elev ska kunna granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden, har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Av läroplanerna framgår att alla som arbetar i skolan ska verka för att utveckla kontakter med bl.a. arbetslivet samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika skolan som en lärande miljö. Vidare ska alla som arbetar i skolan bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund och bl.a. verka för att utveckla kontakter med arbetslivet. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning och bl.a. medverka till att utveckla kontakter med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

För elever som är mottagna i grundsärskolan finns det redan i dag ett obligatoriskt inslag av prao genom de bestämmelser i skolförordningen som anger att utrymmet i timplanen för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen och för praktisk arbetslivsorientering (10 kap. 7 § och 11 kap. 3 § skolförordningen [2011:185]).

4.3 Huvudmannen ska anordna minst tio dagars prao för elever inom grundskolan och specialskolan

Regeringens förslag: Huvudmannen ska anordna praktisk arbetslivsorientering (prao) under sammanlagt minst tio dagar dels för alla elever i grundskolan från och med årskurs 8, dels i specialskolan från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att elever ska ges möjlighet att genomföra sammanlagt minst två veckors prao i årskurserna 8 och 9 i grundskolan respektive i årskurserna 9 och 10 i specialskolan och att det i skollagen (2010:800) ska regleras att prao ska ges inom ramen för de ämnen som

undervisningen i grundskolan eller specialskolan omfattar. Utredningen har vidare föreslagit att prao ska genomföras på en arbetsplats eller genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig stöder obligatorisk prao, bl.a. *Statens skolverk, Arbetsförmedlingen, Malmö, Oxelösunds och Stockholms kommuner Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Djurbranschens Yrkesnämnd, Elbranschens Centrala Yrkesnämnd, Fastighetsbranschens Utbildningsnämnd, Landsorganisationen (LO), Livsmedelsföretagen, Svenskt Näringsliv, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges Elevkårer.*

Stockholms universitet anför bl.a. att prao kan vara ett utmärkt sätt att bidra till elevers orientering inom arbetslivet och ge eleverna kännedom om yrken som de inte kommer i kontakt med i sin vardag samt att prao kan bidra till att främja otraditionella val. *Företagarna* anser att prao kan bli ett värdefullt verktyg inför kommande gymnasieval. *Innovations- och kemiindustrierna* pekar på att det har stor betydelse för framtida anställningsbarhet att alla elever ges möjlighet till prao på en arbetsplats.

Ett antal remissinstanser som stöder förslaget har dock framfört vissa synpunkter. *Statens skolinspektion* anser att det bör övervägas om inte syftet med prao ska framgå av författning. Vidare anser myndigheten att regleringen om prao bör förtydligas så att det finns möjlighet att utöva tillsyn. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anför bl.a. att det är viktigt att praon har ett tydligt syfte och anser även, i likhet med *Gotlands kommun*, att erfarenheterna från prao bör tas tillvara i undervisningen. *Göteborgs kommun, SKL* och *Stockholms universitet* m.fl. anser att regleringen måste utformas med respekt för det målstyrda skolsystemet och lämna utrymme för lokal flexibilitet.

Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN), LO och *Lärarnas Riksförbund* pekar på vikten av att det är skolan, och inte föräldrarna, som ska ansvara för att få fram praoplatser. *Statens skolverk* och *Stockholms universitet* påtalar vikten av att eleverna får genomföra prao på arbetsplatser av olika karaktär.

Flera remissinstanser, t.ex. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Malmö högskola, Tillväxtverket, Malmö kommun, Skåne läns landsting, Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN), Företagarna, Innovations- och kemiindustrierna, Svenskt Näringsliv* och *Sveriges Vägledarförening, Riksförbundet Vuxenutbildning i samverkan* och *Sveriges Skolledarförbund*, anser att prao inte ska kunna göras på ett yrkesprogram. Vissa remissinstanser, däribland *Skolinspektionen* och *SKL*, anser att prao även bör kunna genomföras på gymnasieskolans högskoleförberedande program.

MUCF och *Handikappförbunden* understryker särskilt vikten av att prao även erbjuds elever med funktionsnedsättning. *Göteborgs kommun* anser att även elever i grundskolans tidigare årskurser bör ges ökade möjligheter att möta arbetslivet.

Stockholms kommun anser att man inte ska införa ett obligatorium avseende prao eftersom det kan riskera att bli skolornas enda arbetslivsorienterande verksamhet. *Stockholms universitet* anser att praons omfattning och utformning inte bör regleras nationellt.

Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, vars förslag överensstämmer med förslaget i rutan. *Skolinspektionen* har inga synpunkter på förslagen i lagrådsremissen. *Skolverket* anser att det kan övervägas om det inte bör förtydligas att prao ska integreras i undervisningen. *Skolverket* anser även att vissa skrivingar i utkastet till lagrådsremiss kan medföra att det blir mer regel än undantag att elever och föräldrar får ta över huvudmannens roll i arbetet med att hitta praoplatser. Vidare ställer sig *Skolverket* frågande till varför det inte införs någon skrivning om prao i skollagens 11 kap. för grundsärskolan. *SKL* anser att den statliga styrningen bättre bör tydliggöra vad som ska åstadkommas för att stödja elevernas studie- och yrkesval, men inte närmare reglera formerna för hur. *SKL* ifrågasätter vidare lämpligheten av den föreslagna regleringen och förordar i stället ett bredare spektrum av utvecklingsinsatser som alternativ till en reglerad traditionell prao på en arbetsplats. Slutligen anser *SKL* att prao vid ett yrkesprogram i gymnasieskolan bör likställas med prao vid en arbetsplats.

Skälen för regeringens förslag

Elevers möjlighet till kontakt med arbetslivet bör stärkas

Arbetslivets krav på ungas utbildningsnivå och förutsättningarna för ungas inträde på arbetsmarknaden har förändrats över tid. Ett inträde på arbetsmarknaden kräver oftast minst gymnasial utbildning och inte sällan även en eftergymnasial utbildning. Det innebär att elever redan i grundskolan måste göra aktiva val av fortsatt utbildningsväg baserat på vad de tror sig vilja arbeta med i framtiden. Det ställer krav dels på en aktiv och väl fungerande studie- och yrkesvägledning, dels på att skolan tillhandahåller en utbildning av hög kvalitet, som bl.a. ger eleverna tillräckliga kunskaper för att kunna fatta välgrundade beslut inför val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Det förutsätter också att det finns en god samverkan mellan skola, arbetsliv och närsamhället i övrigt. Det finns olika former för samverkan mellan skola och arbetsliv som kan ge eleverna sådana kunskaper, t.ex. entreprenörskapsprojekt, studiebesök på arbetsplatser eller besök av arbetslivsrepresentanter från olika branscher. En annan form av samverkan som av tradition förekommer inom svenskt skolväsende är prao.

Regeringen bedömer, i likhet med utredningen, att prao spelar en särskilt viktig roll för att ge elever värdefull kunskap om arbetslivets förutsättningar och krav. Genom prao kan eleverna få egna konkreta erfarenheter av yrkeslivet och få inblick i hur arbetslivet fungerar samt hur arbetet i specifika branscher går till. Av särskild betydelse är att eleven, under handledning av vuxna på en eller flera arbetsplatser, utför vissa arbetsuppgifter och därmed kan få inblick i arbetslivets tempo, olika yrkeskulturer och yrkesetik. Regeringen anser att prao därmed kan bidra med ett värdefullt underlag inför elevens framtida val av utbildning och yrkesinriktning.

Obligatoriet att erbjuda prao försvann i samband med införandet av 1994 års läroplan för grundskolan och ersattes av bl.a. bestämmelser om rektorns särskilda ansvar för samverkan med skolor och arbetsliv utanför skolan. Trots detta har många skolhuvudmän ändå valt att tillhandahålla prao. Enligt utredningen kan andelen skolhuvudmän som erbjuder prao uppskattas till 80–90 procent. Den uppskattningen bekräftas i den nyligen genomförda enkätundersökningen Praon i grundskolan – ett outnyttjat redskap (Ratio, 2016) där det framgår att många skolor – drygt 8 av 10 – fortfarande har kvar prao i dess traditionella form. Undersökningen visar emellertid att praons längd varierar och att ett genomgående mönster är att kommunala skolor i genomsnitt har fler antal dagar för prao än fristående skolor. Även om många skolor alltså erbjuder prao ges inte alla elever en sådan möjlighet och omfattningen varierar. Regeringen anser att alla elever bör ges likvärdiga möjligheter att skaffa erfarenheter inför kommande val av utbildning och yrkesinriktning. Regeringen delar synpunkten från *Handikappförbunden* (numera *Funktionsrätt Sverige*) att det är viktigt att prao även erbjuds elever med funktionsnedsättning. Regeringen anser därför, i likhet med en majoritet av remissinstanserna, att obligatorisk prao på nytt bör införas i grundskolan och specialskolan. Bestämmelser med sådan innebörd bör införas i skollagen.

I specialskolan kan det finnas elever med utvecklingsstörning som, om elevens vårdnadshavare har lämnat sitt samtycke därtill, läser enligt grundsärskolans kursplaner (12 kap. 8 § skollagen). När det gäller grundsärskolan finns det, som nämns i avsnitt 4.2, redan i dag bestämmelser om obligatorisk prao. Av skolförordningen följer att utrymmet i grundsärskolans timplan för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen och för prao (10 kap. 7 § och 11 kap. 3 § skolförordningen). I likhet med utredningen ser regeringen därför inte något behov av att reglera frågan om obligatorisk prao för elever i grundsärskolan i skollagen. *Skolverket* anser att det finns ett egenvärde i att harmonisera bestämmelserna i skollagen mellan skolformerna och att elevernas rätt till prao i grundsärskolan därför bör fastställas i lag. Eftersom det redan finns ett obligatoriskt inslag av prao i grundsärskolan anser regeringen emellertid, i likhet med utredningen, att det i nuläget inte finns något behov av att lägga ett förslag i frågan. Regeringen utesluter dock inte att det, liksom Skolverket anför, kan finnas skäl att utreda detta vidare. *Skolverket* anser vidare att det är oklart vilken prao som bör ingå i utbildningen för de elever i grundsärskolan som läser ämnen integrerade i grundskolan. Eftersom de eleverna är mottagna i grundsärskolan gäller ovan nämnda bestämmelser om obligatorisk prao även för dem. Det innebär att den prao som ingår i utbildningen för de eleverna liksom i dag genomförs på en arbetsplats. Det finns dock inget som hindrar att huvudmän erbjuder andra arbetslivsorienterande insatser även för de eleverna.

Utredningens föreslår att det i skollagen ska regleras att elever ska ges möjlighet att genomföra prao. Det ska dock enligt regeringen inte vara frivilligt för eleverna att genomföra prao. Vidare anser regeringen, i likhet med *Byggnadsindustrins Yrkesnämnd (BYN)* och *Lärarnas Riksförbund*, att det är viktigt att det är skolan, och inte föräldrarna, som ansvarar för att få fram praoplatser. Om ansvaret ligger på elevernas för-

äldrar kan elevernas förutsättningar att göra självständiga val begränsas, t.ex. om eleverna hänvisas till prao vid föräldrarnas arbetsplatser. Regeringen anser därför att det av likvärdighetsskäl bör införas bestämmelser i skollagen som innebär att huvudmannen ansvarar för att prao anordnas för eleverna. Att ansvaret för att anordna prao ligger på huvudmannen innebär att huvudmannen måste vidta egna åtgärder för att hitta praoplatser. Det innebär dock inte att det är uteslutet att en skolhuvudman även tar hjälp av elever eller föräldrar för att hitta praoplatser. *Skolverket* anser att detta kan innebära att det blir mer regel än undantag att elever och föräldrar tar över huvudmannens roll i arbetet med att hitta praoplatser. Regeringen anser att det av den föreslagna regleringen tydligt framgår att det är huvudmannens ansvar att anordna prao. Därvid har huvudmannen att beakta vad som anges i t.ex. läroplanen om att alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller social eller kulturell bakgrund. Detta måste naturligtvis beaktas även om en huvudman skulle ta hjälp av föräldrar och elever. Exempelvis kan en huvudman, om huvudmannen ber föräldrar att bistå i anskaffandet av praoplatser, avisera att praoplatserna sedan kommer att fördelas mellan eleverna av huvudmannen. Att elever bistår i anförskaffandet av praoplatser kan vidare ha ett pedagogiskt syfte, nämligen att de får en försmak av vad det innebär att söka ett arbete. Att en elev eller förälder bistår med att få fram praoplatser innebär dock inte att huvudmannen därmed kan anses ha fullgjort sitt ansvar för att anskaffa praoplatser för det fall att eleven eller föräldrarna inte lyckas. Huvudmannen kan inte heller undkomma ansvaret för att den praoplatser som en elev eller förälder hittar är lämplig och säker utifrån gällande arbetsmiljöregler. Inför arbetet med att anförskaffa praoplatser vill regeringen därför påtala vikten av att huvudmännen ska genomföra en undersökning och riskbedömning med särskild hänsyn till att arbets- och skoluppgifter kan komma att utföras av minderåriga som ännu inte är fysiskt och psykiskt mogna. Som regeringen återkommer till nedan anser regeringen vidare att prao i första hand bör genomföras på en arbetsplats och först i andra hand på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Vilka åtgärder en huvudman ska ha vidtagit för att denne ska anses ha gjort tillräckliga ansträngningar för att anförskaffa praoplatser på en arbetsplats återkommer regeringen till nedan.

För elevernas del framgår det av 7 kap. 17 § skollagen att en elev i bl.a. grundskolan och specialskolan har en skyldighet att delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Utbildning är ett vidare begrepp än undervisning (1 kap. 3 § skollagen) och innefattar även prao när sådan anordnas. Skyldigheten att delta gäller inte om eleven har giltigt skäl att utebli. Sådana skäl kan t.ex. vara sjukdom eller beviljad ledighet (se 4 kap. 8 § skolförordningen [2011:185] och 7 kap. 18 § skollagen).

Stockholms kommun och *SKL* anför att införande av obligatorisk prao kan leda till att skolorna inte kommer att erbjuda andra former av arbetslivsorienterande insatser. *SKL* framför även att den statliga styrningen bättre bör tydliggöra vad som ska åstadkommas för att stödja elevernas studie- och yrkesval, men inte närmare reglera formerna för hur. *SKL* förordar i stället ett bredare spektrum av utvecklingsinsatser som alternativ till en reglerad traditionell prao på en arbetsplats. Med

utgångspunkt i Yrkesprogramsutredningens betänkande konstaterar regeringen att många skolhuvudmän i dag väljer att tillhandhålla prao. Regeringen bedömer att detta inte har hämmat utvecklingen av andra former av arbetslivsorienterande insatser och delar därför inte remissinstansernas farhåga i detta avseende. Regeringen anser att såväl prao som andra former av arbetslivsorienterande insatser är värdefulla för att ge elever erfarenheter av betydelse för elevernas val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Avsikten är således inte att prao ska ersätta andra former av arbetslivsorienterande insatser utan i stället komplettera sådana insatser. Regeringen anser att det finns ett värde i att det finns en bredd av insatser. På så sätt kan eleverna utveckla kunskaper för att kunna granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden.

För att fylla en viktig funktion inför valet till gymnasieskolan bör prao genomföras i de senare årskurserna

Utredningen har föreslagit att prao ska genomföras i årskurs 8 och 9 i grundskolan samt i årskurs 9 och 10 i specialskolan. *Göteborgs kommun* anför att ökade möjligheter att möta arbetslivet även bör ges för elever i grundskolans tidigare årskurser. Utredningens förslag utgör inte något hinder för att huvudmännen erbjuder eleverna sådana möjligheter från en tidigare ålder. Läroplanernas bestämmelser när det gäller rektorns ansvar för samverkan mellan skola och arbetsliv avser inte enbart årskurs 8 och 9 i grundskolan respektive årskurs 9 och 10 i specialskolan utan hela skolgången. Det står således skolorna fritt att erbjuda prao även i tidigare årskurser. Regeringen anser emellertid att det är lämpligt att obligatorisk prao införs från en ålder då eleverna kan förväntas ha uppnått en viss mognad för att kunna tillägna sig kunskaper om hur det går till på en arbetsplats och delta i vissa arbetsuppgifter. Det torde också vara lättare att hitta arbetsgivare som är beredda att ställa praoplats till förfogande när elever har uppnått en viss ålder. I rapporten Praon i grundskolan – ett outnyttjat redskap (Ratio, 2016) anges att prao i grundskolan oftast erbjuds i årskurs 8 och årskurs 9. Praon kan också, tillsammans med god studie- och yrkesvägledning, fylla en viktig funktion inför valet till gymnasieskolan. Regeringen anser därför att det bör regleras när huvudmännen ska erbjuda prao under de sena åren i grund- och specialskolan. Regeringen anser dock, i likhet med bl.a. *Göteborgs kommun*, *SKL* och *Stockholms universitet*, att hänsyn måste tas till lokala förutsättningar och att det bör finnas utrymme för viss flexibilitet i planeringen av undervisningen och när praoverksamheten ska förläggas. Regeringen föreslår därför att prao ska genomföras från och med årskurs 8 i grundskolan samt från och med årskurs 9 i specialskolan. Förslaget innebär att skolhuvudmännen blir skyldiga att erbjuda prao, men att prao kan förläggas när som helst under de angivna årskurserna.

Praon bör omfatta minst tio dagar

Utredningen har föreslagit att två veckors prao bör vara en miniminivå. *SKL* anför att skolan är målstyrd och inte tidsstyrd och att det därmed bör vara upp till varje skola att avgöra hur omfattande praoverksamheten ska vara. Även *Stockholms universitet* delar den synpunkten. Regeringen

konstaterar att det inom skolväsendet finns en rättslig reglering av t.ex. miniminivån för omfattningen av arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasieskolan (4 kap. 12 § gymnasieförordningen [2010:2039]). Regeringen anser därför att det är lämpligt att även i fråga om obligatorisk prao införa en reglerad miniminivå för omfattningen av den tid som en elev ska genomföra prao. Detta för att säkerställa att alla elever får en reell möjlighet till prao. Utredningens förslag att ange en miniminivå i antal veckor kan emellertid framstå som otydlig då det kan signalera att prao måste organiseras veckovis. Regeringen bedömer att det blir tydligare om den minsta tiden i stället anges i antal dagar. Det innebär att huvudmannens flexibilitet när det gäller när praon förläggs ökar. Regeringen anser att det är lämpligt att miniminivån för praons omfattning anges till minst tio dagar från och med årskurs 8 i grundskolan och från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Skolhuvudmännen har frihet att organisera arbetet och det finns inget som hindrar att en skola erbjuder eleverna prao i högre omfattning än den som regeringen föreslår.

Prao bör vara en integrerad del av undervisningen och syftet med praon bör regleras

Som anförts ovan är praktisk arbetslivsorientering en värdefull modell för samverkan mellan skola och arbetsliv utanför skolan som kan bidra med viktiga erfarenheter inför kommande val av utbildning eller yrkesinriktning. Regeringen bedömer dock att en förutsättning för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig så mycket erfarenheter som möjligt under sin prao är att den integreras i undervisningen och att syfte och mål för prao-verksamheten är tydligt för varje elev innan de kommer ut på en arbetsplats. Regeringen delar också synpunkterna från *SKL* och *Gotlands kommun* att det är viktigt att erfarenheterna från prao tas tillvara i undervisningen när eleverna kommer tillbaka till skolan. Utredningen har föreslagit att det av skollagen ska framgå att praon ska ges inom ramen för de ämnen som undervisningen i grundskolan omfattar. Eftersom det är en förutsättning att prao integreras i undervisningen för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig prao anser *Skolverket* att det kan övervägas om det bör förtydligas att prao ska integreras i undervisningen. Regeringen anser, till skillnad från utredningen, att det inte är lämpligt att i lag reglera att prao som sådan ska ges inom ramen för de ämnen som undervisningen i grundskolan eller specialskolan omfattar. Däremot bedömer regeringen, liksom *Skolverket*, att såväl planering av som erfarenheter från praon bör integreras i olika ämnen i grundskolan med utgångspunkt i vad lärare och rektorer lokalt anser vara lämpligast. Undervisningen i samhällskunskap i grundskolan för årskurserna 7–9 ska enligt kursplanen exempelvis bl.a. omfatta arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Vidare ska undervisningen omfatta utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle och orsaker till individers val av yrke och till löneskillnader. Praon är således en angelägenhet inte bara för studie- och yrkesvägledningen utan också för lärarna.

Statens skolinspektion anser att den föreslagna regleringen bör förtydligas för att säkerställa att syftet med praon uppfylls. Enligt Skolinspek-

tionen förlitar sig skolor ofta på praon som studie- och yrkesvägledning. Praon följs dock ofta inte upp och vanligtvis finns inte heller någon systematisk tanke kring var eleverna gör sin praon. Skolinspektionen anser därför att det bör övervägas om inte syftet med praon, dvs. att eleverna ska få en bättre grund för sina framtida val, bör framgå av författning. Även SKL anser att det är viktigt att praon har ett tydligt syfte. SKL anför dock att praon kan ha en rad olika syften och anser att det är ytterst tveksamt om praon kan ge en tillräckligt meningsfull överblick över dagens och morgondagens branscher och yrken. Regeringen delar Skolinspektionens och SKL:s mening att det är viktigt att praon har ett tydligt syfte. Även om praon på enstaka arbetsplatser av naturliga skäl inte kan ge en fullständig överblick över arbetsmarknaden anser regeringen att det är värdefullt att elever ges möjlighet att få en inblick i hur det är att delta i arbetet på en arbetsplats. Regeringen bedömer att praon, i kombination med andra arbetslivsorienterande insatser, kan ge eleverna viktiga kunskaper om arbetslivet för att kunna fatta mer välövervägda beslut inför val av kommande studier och yrke. Syftet med praon är således enligt regeringens mening att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval. Regeringen föreslår att detta syfte ska framgå av skollagen. En sådan reglering ger också Skolinspektionen en tydligare grund för tillsyn.

Regeringen anser, i likhet med bl.a. *Skolverket* och *Stockholms universitet*, att det är viktigt att huvudmännen strävar efter ett allsidigt urval av praoplats. Detta är viktigt för att eleverna ska få kunskaper om olika branscher och yrken, men också för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund. Det är t.ex. viktigt att skolan uppmuntrar och främjar att flickor ges reell möjlighet att pröva yrken som domineras av män och att pojkar prövar yrken som domineras av kvinnor. Om erfarenheterna av praon tas upp i undervisningen får eleverna även ta del av och kan diskutera varandras erfarenheter av praon, vilket ger ytterligare insikter.

Praon bör i första hand genomföras på en arbetsplats och i andra hand på ett yrkesprogram i gymnasieskolan

Utredningen har föreslagit att praon ska genomföras på en arbetsplats eller genom att eleven deltar i undervisning på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Det sistnämnda alternativet innebär att eleven kan följa undervisningen i ett eller flera yrkesprogram och få ta del av varierande och typiska yrkesmoment vid skolförlagt lärande eller delta i perioder av arbetsplatsförlagt lärande i gymnasieskolan. Som tidigare har nämnts anser SKL att det dock inte alltid är praon som är den bästa metoden för att förbereda eleverna på ett kommande studie- och yrkesval. Förbundet anser dock att om regeringen väljer att gå vidare med det föreliggande förslaget till lagreglering så bör praon vid ett yrkesprogram i gymnasieskolan likställas med praon vid en arbetsplats. En mängd remissinstanser har emellertid ifrågasatt utredningens förslag om att praon på ett yrkesprogram ska ses som ett likvärdigt alternativ till praon på en arbetsplats. Bland annat anför *Malmö högskola* att en institutionell miljö som skolan svårligen kan ersätta arbetslivets miljö och att eleven går miste om möjligheten till inblick i arbetslivets tempo, autenticitet i yrket, yrkeskultur,

yrkesetik och yrkesspråk. *Byggnadsindustrins Yrkesnämnd* och *Region Östergötland m.fl.* anför att det är bra att använda yrkesprogrammen som en del av prao, men att det inte helt bör ersätta tid på riktiga arbetsplatser. *Sveriges Skolledarförbund* anser att elevernas möjligheter att få bilda sig en uppfattning om hur det kan vara att utöva själva yrket sannolikt blir ytterst begränsade vid prao på ett yrkesprogram. Förbundet bedömer att prao på ett yrkesprogram kan riskera att bli en enkel lösning för huvudmän med låg ambitionsnivå. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* anser att praons syfte att öka elevens förståelse för arbetslivet och dess rutiner till viss del riskerar att missas om praon sker på ett yrkesprogram i stället för på en arbetsplats.

Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att det finns ett särskilt värde i att prao genomförs på en arbetsplats och anser att prao på ett yrkesprogram inte kan likställas med prao på en arbetsplats. Regeringen föreslår därför att prao i första hand ska genomföras på en arbetsplats. Regeringen kan dock se fördelar med att prao på ett yrkesprogram införs som ett möjligt andrahandsalternativ till traditionell, arbetsplatsförlagd prao. Prao på ett yrkesprogram kan möjliggöra för elever att prova på arbetsmoment inom branscher där det t.ex. av säkerhetsskäl kan finnas begränsade möjligheter för minderåriga att få utföra arbetsuppgifter. Som *Byggnadsindustrins Yrkesnämnd* anför kan sådan prao innebära att elever får pröva på ett praktiskt yrke utan att utsättas för de risker som kan finnas ute på en byggarbetsplats. I likhet med utredningen bedömer regeringen vidare att prao på ett yrkesprogram som ett andrahandsalternativ till arbetsplatsförlagd prao kan underlätta för huvudmän att tillhandahålla prao för alla elever. Regeringen anser därför att det bör regleras att prao i första hand ska anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisning på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Detta innebär att huvudmannen på olika sätt ska ha gjort tillräckliga ansträngningar för att hitta lämpliga praoplatser på en arbetsplats innan prao på ett yrkesprogram kan övervägas. Det kan t.ex. ske genom kontakt med arbetsgivare inom olika yrkesområden. Vid sådana kontakter är det viktigt att huvudmannen är tydlig med att klargöra syftet med praon. För att det ska anses att en huvudman har gjort tillräckliga ansträngningar bör kontakt ha tagits med åtminstone ett flertal arbetsgivare inom olika branscher i kommunen. I stora kommuner bör det vara tillräckligt om kontakt tas inom ett lämpligt geografiskt område. Eftersom praon utgör en del av elevernas utbildning bör Statens skolinspektion i förekommande fall kunna utöva tillsyn av om en huvudman gjort tillräckliga ansträngningar för att hitta praoplatser. Vissa kommuner använder sig av webbaserade verktyg för att samordna och effektivisera anskaffning och förmedling av praoplatser och andra arbetslivskontakter för grundskolor. Ett sådant exempel är praktikplatsen.se som skapats av Göteborgsregionens kommunalförbund där det i dag finns cirka 10 000 praoplatser tillgängliga. Sådana, eller liknande tjänster kan effektivisera administration av praoplatser genom att arbetsgivare kan anmäla att de vill tillhandahålla praoplatser. Regeringen föreslår alltså att prao i första hand ska anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Oavsett i vilken form prao genomförs anser regeringen att det är viktigt att huvudmännen strävar efter att elever ges inblick i hur en arbetsplats fungerar. Sådan in-

blick kan eleverna få på olika sätt. Om praon görs på ett yrkesprogram kan sådan inblick exempelvis ges genom att yrkesläraren förmedlar sina specifika branschkunskaper och diskuterar dessa med eleven. Praon kan också kombineras med att huvudmannen ser till att eleverna genom dialog med yrkesverksamma kan ställa frågor om den konkreta yrkesmiljön och om hur yrket är i praktiken eller genom studiebesök. Grundskolans planering av eventuell praon vid ett yrkesprogram bör ske i nära samverkan med gymnasieskolan så att eleven får möjlighet att delta i relevant undervisning.

Några remissinstanser, däribland *Statens skolinspektion, SKL, Stockholms universitet, Teknikföretagen* och *Sveriges Elevkårer* anser att praon även ska kunna genomföras på högskoleförberedande program i gymnasieskolan. Sådana program syftar till att eleverna ska fortsätta till vidare studier och innehåller oftast inte delar som är kopplade till ett specifikt yrkesområde. För elever på högskoleförberedande program framträder de olika yrkesområdena som regel först efter senare högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning. Syftet med praon är att ge elever så konkreta erfarenheter av arbetslivet som möjligt, företrädesvis genom vistelse på en arbetsplats. På ett yrkesprogram kan eleven som regel tydligare ges möjlighet att ta del av varierande och typiska yrkesmoment än på ett högskoleförberedande program. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det inte är lämpligt att grundskoleelever genomför praon på ett högskoleförberedande program.

Som framgått anser regeringen att praon ger elever en unik möjlighet till praktisk erfarenhet av ett arbete vilket i normalfallet inte bör kunna ersättas med andra insatser. Det kan dock finnas situationer då det, trots ansträngningar från huvudmannens sida, inte är möjligt att hitta vare sig en praoplats på en arbetsplats eller lämplig plats på ett yrkesprogram för en elev. Det kan t.ex. bero på att det inte finns någon lämplig arbetsgivare att tillgå och att utrymme för deltagande på ett yrkesprogram saknas. Det kan även tänkas finnas enstaka fall där skolhuvudmannen bedömer att det inte är lämpligt att placera en elev på en viss arbetsplats eller på ett yrkesprogram. Som nämnts tidigare ska arbetsgivare och skolhuvudmän genomföra en undersökning och riskbedömning med särskild hänsyn till att arbets- och skoluppgifter kan komma att utföras av minderåriga som ännu inte är fysiskt och psykiskt mogna. Undersökningen och riskbedömningen ska ta hänsyn till minderårigas fysiska och psykiska mognad, ålder och förutsättningar i övrigt. En sådan bedömning kan innebära att andra insatser ses som mer lämpade för en enskild elev. Sådana insatser ska på annat sätt ge eleverna kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval och kan t.ex. bestå av entreprenörskapsprojekt i skolan, studiebesök på arbetsplatser eller att arbetslivsrepresentanter från olika branscher bjuds in och informerar elever i grundskolan om yrkesinnehåll och arbetsvillkor för vissa yrken. Andra former av arbetslivsorienterande insatser bör dock bara i undantagsfall få ersätta praon på en arbetsplats eller på ett yrkesprogram. Som *Handikappförbundet* anför är det viktigt att även elever med t.ex. funktionsnedsättningar erbjuds praon. Av dessa skäl bör det i lagtexten anges att andra former av arbetslivsorienterande insatser bara får ersätta praon om det finns synnerliga skäl.

Regeringen vill understryka vikten av att säkerställa elevernas säkerhet under praoperioden. Elever som genomgår utbildning på en arbetsplats ska likställas med arbetstagare i arbetsmiljöhänseende (1 kap. 3 § första stycket arbetsmiljölagen [1977:1160]). Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö (AFS 2012:3) och allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna ska arbetsgivare, uppdragsgivare, skolhuvudmän och praktikgivare genomföra en undersökning och riskbedömning med särskild hänsyn till att arbets- och skoluppgifter kan komma att utföras av minderåriga som ännu inte är fysiskt och psykiskt mogna (4 §). Innan en elev placeras på en arbetsplats ska huvudmannen göra en bedömning av om den aktuella arbetsplatsen, utifrån riskbedömningen, är lämplig för en viss elev och vilka eventuella åtgärder som behöver vidtas. Åtgärder som kan bli aktuella är exempelvis att ta fram rutiner eller införskaffa skyddsutrustning. Skolverket tillhandahåller information om vad Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö innebär för eleven, skolan, huvudmannen och arbetsgivaren. Materialet gäller arbetsplatsförlagt lärande för elever inom yrkesutbildning och lärlingsutbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Den gäller även för elever i yrkesintroduktion oavsett om det rör sig om arbetsplatsförlagt lärande eller praktik. Skolverkets information bör utökas till att också omfatta elever som genomför praoo.

5 Bestämmelserna om utbildningskontrakten för lärlingar i gymnasieskolan behöver förtydligas

5.1 Den tid som en lärling ska vara på arbetsplatsen kan endast regleras i lag

Vid lärlingsutbildning i gymnasieskolan ska enligt skollagen ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) upprättas för varje elev och arbetsplats. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning och utbildningskontrakt. En elev som utför arbete enligt ett utbildningskontrakt ska i det sammanhanget inte anses som arbetstagare. Detta gäller dock inte om arbetet omfattas av ett avtal om gymnasial lärlingsanställning. Bestämmelser om sådan anställning finns i lagen (2014:421) om gymnasial lärlingsanställning (se även 16 kap. 11 a–c §§ skollagen).

I samband med att lagen om gymnasial lärlingsanställning infördes uttalade regeringen att en sådan anställning endast bör kunna komma i fråga när den gymnasiala lärlingsutbildningen bedrivs och inte under någon annan tid. Regeringen bedömde att arbetstidens omfattning bör framgå av utbildningskontraktet så att den ska vara tydlig för parterna. Regeringen aviserade att den avsåg att återkomma till detta i förordning (prop. 2013/14:80 s. 21, bet. 2013/14:UbU18, rskr. 2013/14:265). Vid

närmare analys har det dock visat sig att detta inte är möjligt med hänsyn till bestämmelserna om normgivningsmakten i 8 kap. regeringsformen. Om det ska införas en reglering som innebär att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet ska framgå av utbildningskontraktet måste, som närmare utvecklas nedan, en sådan reglering ske i lag.

5.2 Närmare om den nuvarande regleringen

Vad ska ett utbildningskontrakt innehålla?

Gymnasial lärlingsutbildning ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser (16 kap. 11 § skollagen). Av ett utbildningskontrakt ska det bl.a. framgå vilka delar av utbildningen som ska genomföras på en arbetsplats och omfattningen av dessa delar. Med omfattning kan enligt förarbetena avses t.ex. antalet gymnasiepoäng eller hur stor del av en kurs som ska genomföras på arbetsplatsen (prop. 2010/11:104 s. 30). Vidare ska det av kontraktet framgå hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och arbetsplatsen. Kontraktet ska även innehålla uppgifter om avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut. Det ska också innehålla uppgift om vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Utbildningskontraktet ska undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna avtalet (16 kap. 11 a §).

Hur omfattande kan det arbetsplatsförlagda lärandet enligt ett utbildningskontrakt vara och när kan det förläggas?

Utbildning på ett nationellt program i gymnasieskolan genomförs normalt under tre års heltidsstudier (16 kap. 17 § skollagen). Eftersom lärlingsutbildning kan påbörjas under det första, andra eller tredje läsåret kan mängden arbetsplatsförlagt lärande variera mellan olika elever.

Ett läsår ska omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och 12 lovdagar. Läsåret ska börja i augusti och sluta senast i juni. Huvudmannen beslutar vilka dagar höst- respektive vårterminen börjar och slutar. Elevernas skolarbete ska förläggas måndag–fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. När skolarbetet förläggs till en arbetsplats utanför skolan ska den arbetstid som gäller på arbetsplatsen tillämpas, om inte rektorn beslutar annat (3 kap. 1–3 §§ gymnasieförordningen).

En gymnasial lärlingsutbildning ska således, i likhet med skolförlagd utbildning, bedrivs som heltidsstudier och pågå under läsårstiderna och inte under lov. Eftersom skolarbetet ska fördelas så jämnt som möjligt måndag till fredag bedrivs lärlingsutbildning inte heller på helger, om inte rektor beslutar annat. På många arbetsplatser schemaläggs emellertid personal för att hantera det faktum att verksamhet bedrivs under en längre tid än en enskild medarbetares arbetsdag. En förskola kan t.ex.

öppna klockan sju på morgonen och stänga klockan sex på kvällen och en byggarbetsplats kan ha flera arbetsskift. Vilka tider som en elev genomför det arbetsplatsförlagda lärandet kan därför variera med hänsyn till arbetsplatsens arbetstider.

Varför är det viktigt att omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet anges i utbildningskontraktet?

Det är viktigt att omfattningen av det arbete som en lärling ska utföra framgår av utbildningskontraktet dels därför att eleven ska få en tydlig uppfattning om hur stor del av utbildningen som kommer att vara arbetsplatsförlagd, dels därför att den arbetsgivare som erbjuder en lärlingsplats ska få en klar uppfattning om sitt åtagande.

Att omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet tydligt framgår av utbildningskontraktet är även av betydelse för elevens rättsliga ställning på arbetsplatsen, dvs. om eleven ska anses vara arbetstagare eller inte. Som nämnts tidigare ska en elev som utför arbete enligt ett utbildningskontrakt i det sammanhanget inte ses som arbetstagare, om inte arbetet omfattas av ett avtal om gymnasial lärlingsanställning. Enligt lagen om gymnasial lärlingsanställning får ett avtal om gymnasial lärlingsanställning avse hela eller en del av tiden för det arbetsplatsförlagda lärandet i den gymnasiala lärlingsutbildningen (3 §). Detta innebär att anställningen kan inledas efter det att det arbetsplatsförlagda lärandet påbörjats och upphöra innan det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningen är slutfört (prop. 2013/14:80 s. 21 och 40). En gymnasial lärlingsanställning kan alltså komma ifråga endast när utbildningen bedrivs enligt ett utbildningskontrakt och inte under någon annan tid. Om en elev och dennes arbetsgivare har ingått ett avtal om gymnasial lärlingsanställning och eleven fullgör arbetsuppgifter utöver vad som anges i utbildningskontraktet innebär det att ytterligare en anställning kan ha ingåtts enligt allmänna arbetsrättsliga regler i fråga om det arbete som utförts utöver utbildningskontraktet (se vidare prop. 2013/14:80 s. 19 f.).

Ett utbildningskontrakt reglerar avtalsrättsliga förhållanden mellan den enskilde huvudmannen, eleven och arbetsplatsen. Som nämnts i avsnitt 5.1 gjorde regeringen i propositionen Gymnasial lärlingsanställning bedömningen att arbetstidens omfattning bör framgå av utbildningskontraktet samt aviserade att den avsåg att återkomma till detta i förordning (prop. 2013/14:80, bet. 2013/14:UbU18, rskr. 2013/14:265). Enligt 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen ska dock föreskrifter som avser enskildas personliga och ekonomiska förhållanden inbördes meddelas genom lag. Det innebär att det i princip inte finns någon möjlighet att delegera föreskrifträtt inom detta område.

Det bemyndigande som finns i 16 kap. 11 c § skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning och utbildningskontrakt tillkom före lagen om gymnasial lärlingsanställning. Bemyndigandet avser endast sådant som tar sikte på annat än de rent civilrättsliga förhållandena mellan parterna (se prop. 2010/11:104 s. 17 och 30). Detta innebär att om det ska införas en reglering som innebär att en lärlings tider i arbetsplatsförlagt lärande ska regleras i utbildningskontraktet krävs det en ändring i skollagen.

5.3 Omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet ska förtydligas i utbildningskontraktet

Regeringens förslag: Det ska framgå av skollagen att det i ett utbildningskontrakt för en elev på en lärlingsutbildning i gymnasieskolan ska anges hur många veckor av utbildningen som ska genomföras på en arbetsplats varje termin och vilka tider som ska gälla för eleven på arbetsplatsen.

Undantaget om att utbildningskontraktet inte ska undertecknas av elevens vårdnadshavare om eleven är under 18 år och har ingått äktenskap ska tas bort.

Bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att få meddela ytterligare föreskrifter om utbildningskontrakt ska tas bort och ersättas av en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås inte att det i utbildningskontraktet ska anges vilka tider som ska gälla för eleven på arbetsplatsen. Det föreslås i stället att det i utbildningskontraktet ska anges när veckorna på arbetsplatsen ska genomföras. Vidare föreslås inte att det ska införas en upplysningsbestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt. I promemorian föreslås inte att det undantag i 16 kap. 11 a § andra stycket skollagen som anger att utbildningskontraktet inte ska undertecknas av elevens vårdnadshavare om eleven har ingått äktenskap, ska tas bort.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget, bl.a. *Barnombudsmannen, Statskontoret, Statens skolinspektion, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitets- och högskolerådet, Bollnäs, Bromölla, Grums, Göteborgs och Ljusnarsbergs kommuner samt Byggnadsindustriens yrkesnämnd och Svenskt Näringsliv.*

Arbetsförmedlingen understryker vikten av att såväl innehållet i det arbetsplatsförlagda lärandet som antalet veckor anges i utbildningskontraktet och föreslår samtidigt krav på ökad tydlighet i utbildningskontraktet när det gäller vilka moment och arbetsuppgifter som ska ingå inom ramen för det arbetsplatsförlagda lärandet.

Mönsterås kommun anser att det är svårt att i förväg bestämma vilka delar av utbildningen som ska genomföras som arbetsplatsförlagt lärande och när eleven ska vara på företag, eftersom det är beroende av vilka uppdrag företaget har under en viss period. *Friskolornas riksförbund* understryker vikten av att i regleringen av kontraktet ta hänsyn till de behov av flexibilitet som finns hos skolhuvudmännen när det gäller att exempelvis kunna förändra innehållet i det arbetsplatsförlagda lärandet eller att byta arbetsplats. Även *Svenskt Näringsliv* och *Stoppmöbel- och Träindustrins yrkesnämnd* efterlyser viss flexibilitet för att kunna hantera moment i utbildningar som sällan förekommer på en arbetsplats. *Karls hamns kommun* påpekar att en ökad detaljreglering av utbildningskon-

traktet sannolikt innebär en ökad administrativ börda för lärarna och berfarar att det kan leda till en negativ påverkan för lärlingsutbildningen.

Arbetsdomstolen anser att kravet på att i kontraktet ange antal veckor arbetsplatsförlagt lärande och när dessa veckor ska genomföras är ett bra förtydligande. Domstolen ifrågasätter dock om den föreslagna regleringen gör det tillräckligt tydligt när gymnasial lärlingsanställning får pågå.

Arbetsmiljöverket anser att utbildningskontraktet även bör innehålla en ansvarsfördelning mellan skolan och arbetsplatsen när det gäller det gemensamma ansvaret för att arbetsmiljöreglerna följs.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har uppmärksammat att bestämmelsen om utbildningskontrakt föreskriver att om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap så ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet. Myndigheten avråder från en sådan lydelse med hänvisning till de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2014 som bl.a. innebär att barn inte längre ska kunna få dispens att gifta sig.

Statens skolverk anser att bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om utbildningskontrakt bör finnas kvar i vissa delar. Skolverket menar att myndigheten bör ha möjlighet att meddela föreskrifter avseende utformningen av utbildningskontrakt på samma sätt som gäller för utformningen av examensbevis, gymnasiesärskolebevis och utdrag ur betygskatalogen.

Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, vars förslag överensstämmer med förslaget i rutan. De som har yttrat sig, *Skolinspektionen*, *Skolverket*, *Arbetsdomstolen* och *SKL*, har inte några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet bör framgå på ett tydligare sätt av utbildningskontraktet

Den gymnasiala lärlingsutbildningen präglas av att den i huvudsak ska vara förlagd till en eller flera arbetsplatser. Av utbildningskontraktet ska det bl.a. framgå vilka delar av utbildningen som ska förläggas till arbetsplatsen samt omfattningen av dessa delar. Med omfattning kan enligt förarbetena avses t.ex. antal gymnasiepoäng eller hur stor del av en kurs som ska genomföras på arbetsplatsen (prop. 2010/11:104 s. 30).

Som anförts i avsnitt 5.2 är det angeläget att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet framgår av utbildningskontraktet. Det ger elever en tydlig uppfattning om hur stor del av utbildningen som kommer att vara arbetsplatsförlagd och de arbetsgivare som erbjuder plats till lärlingar en klar uppfattning om sitt åtagande. Att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet tydligt framgår av utbildningskontraktet är som nämnts också av betydelse för elevens rättsliga ställning på arbetsplatsen, dvs. om eleven ska anses vara arbetstagare eller inte samt för elevens möjligheter att ingå avtal om gymnasial lärlingsanställning.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till det arbetsplatsförlagda lärandets stora betydelse vid lärlingsutbildning anser regeringen i likhet med flera remissinstanser, däribland *Arbetsförmedlingen*, *Ljusnarsbergs kommun*, *Byggnadsindustrins yrkesnämnd*, *Svenskt Näringsliv* och *Arbetsdomstolen*, att det är angeläget att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet på ett tydligare sätt framgår av utbildningskontraktet. För att såväl arbetsplatsen som eleven ska känna till omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet när utbildningskontraktet tecknas och för att tydliggöra när det arbetsplatsförlagda lärandet pågår föreslår regeringen därför att det i utbildningskontraktet ska anges hur många veckor av utbildningen som ska genomföras på en arbetsplats varje termin.

I promemorian föreslås att det i utbildningskontraktet även ska anges när veckorna på arbetsplatsen ska genomföras. En alltför detaljerad reglering av omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet kan dock innebära praktiska problem för de arbetsplatser som tillhandahåller arbetsplatsförlagt lärande för lärlingar i gymnasieskolan. Som anförs av *Mönsterås kommun* kan det t.ex. vara svårt för företag att redan vid utbildningskontraktets tecknande bestämma precis när en elev ska vara på företaget, i synnerhet små företag kan ha svårt att binda sig för en given tidsperiod eftersom företagen inte vet vilka uppdrag de får under kommande år. I likhet med *Svenskt Näringsliv* och *Stoppmöbel- och Träindustrins yrkesnämnd* anser regeringen att det är viktigt att det finns utrymme för flexibilitet för att inom ramen för det arbetsplatsförlagda lärandet kunna hantera vissa moment i utbildningarna som sällan förekommer på en arbetsplats. Som *Sveriges Kommuner och Landsting* anför kan en alltför detaljerad reglering medföra att arbetsgivare avstår från att tillhandahålla platser för lärlingsutbildning. Regeringen anser därför att det inte bör uppställas krav på att det av utbildningskontraktet ska framgå när under terminen det arbetsplatsförlagda lärandet ska genomföras.

Arbetsdomstolen ifrågasätter om den föreslagna regleringen gör det tillräckligt tydligt när gymnasial lärlingsanställning får pågå. Domstolen anför att det av promemorian (s. 24 f.) framgår att kravet att det arbetsplatsförlagda lärandet uttrycks i veckor inte innebär att eleven måste tillbringa hela veckor på arbetsplatsen utan att eleven kan vara på arbetsplatsen enstaka dagar vissa veckor och uteslutande på arbetsplatsen andra veckor. Med hänsyn till att en gymnasial lärlingsanställning får pågå endast under tid för det arbetsförlagda lärandet anser *Arbetsdomstolen* att det kan ifrågasättas om det genom förslaget kommer att bli tillräckligt tydligt när det är tillåtet med en lärlingsanställning.

En gymnasial lärlingsanställning kan endast omfatta den tid då det arbetsplatsförlagda lärandet äger rum, dvs. enligt utbildningskontraktet. Anställningen kan alltså komma i fråga endast när den gymnasiala lärlingsutbildningen bedrivs och inte under någon annan tid. Som redovisats i avsnitt 5.2. ska gymnasial lärlingsutbildning bedrivas som heltidsstudier, pågå under läsårstider och fördelas så jämnt som möjligt måndag till fredag. Minst hälften av denna utbildning ska utgöras av arbetsplatsförlagt lärande. Enligt förslaget ska det i utbildningskontraktet anges hur många veckor av lärlingsutbildningen som ska genomföras på en arbetsplats varje termin. För en elev består en vecka av fem skoldagar. När en elev genomför skoldagar i form av arbetsplatsförlagt lärande kan dessa utföras i en följd, men så behöver inte alltid vara fallet. En lärling kan

exempelvis varje vecka vara två dagar på arbetsplatsen och tre dagar i skolan. Lärandet kan också organiseras så att eleven växelvis är hela veckor på arbetsplatsen respektive i skolan eller t.ex. två dagar på arbetsplatsen jämna veckor och tre dagar på arbetsplatsen ojämna veckor. När det anges i ett utbildningskontrakt att en elev exempelvis ska tillbringa tio veckor av lärlingsutbildningen en viss termin på en viss arbetsplats kan det alltså innebära att det t.ex. är fråga om 50 skoldagar som är fördelade över 20 kalenderveckor. När skolarbetet förläggs till en arbetsplats utanför skolan ska den arbetstid som gäller på arbetsplatsen tillämpas, om inte rektorn beslutar annat (3 kap. 3 § gymnasieförordningen [2010:2039]). Arbetstiden och arbetstidens förläggning för en heltidsanställd arbetstagare kan dock variera. Delar av arbetstiden kan exempelvis vara förlagd på en sådan del av dygnet att en elev enligt arbetsrättsliga bestämmelser inte får arbeta den tiden (se 15–21 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö, AFS 2012:3). Utbildningskontrakten kan då innebära att utbildningen ska genomföras under ordinarie arbetstider med undantag för vad som inte är tillåtet enligt nämnda reglering.

För att det ska bli tydligt för eleven och den som tillhandahåller det arbetsplatsförlagda lärandet när eleven ska vistas på arbetsplatsen anser regeringen att förslaget om att det i utbildningskontraktet ska anges hur många veckor av lärlingsutbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen varje termin ska kompletteras med att det i utbildningskontraktet även ska anges vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen. Det finns inget som hindrar att det också anges i kontraktet över hur många kalenderveckor det arbetsplatsförlagda lärandet fördelas. Det innebär att vistelse på arbetsplatsen på lov, helger eller utanför de tider som anges i kontraktet sker utanför den gymnasiala lärlingsutbildningen och därmed inte heller kan anses utföras inom ramen för en gymnasial lärlingsanställning. Genom att lärlingens tider ska anges i utbildningskontraktet blir det alltså tydligare både för lärlingen och för den som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen när vistelsen på arbetsplatsen är en del av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Enligt 3 § lagen om gymnasial lärlingsanställning får ett avtal om gymnasial lärlingsanställning avse hela eller en del av tiden för det arbetsplatsförlagda lärandet i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Om den gymnasiala lärlingsanställningen inte ska omfatta hela det arbetsplatsförlagda lärandet får det således i avtalet om sådan anställning anges vilka delar av det arbetsplatsförlagda lärandet som ska omfattas av anställningen. Det antal veckor arbetsplatsförlagt lärande och de tider som anges i utbildningskontraktet får då vara utgångspunkten för en sådan precisering i anställningsavtalet. Mot denna bakgrund anser regeringen att den nu föreslagna regleringen ger tillräckligt tydliga ramar för när det arbetsplatsförlagda lärandet pågår och även tillräckligt tydliga ramar för ingåendet av ett avtal om en gymnasial lärlingsanställning.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor uppmärksammar att det har införts lagändringar som bl.a. innebär att barn inte längre ska kunna få dispens att gifta sig. Myndigheten avråder därför från gällande lydelse i skollagen som anger att utbildningskontraktet inte ska undertecknas av elevens vårdnadshavare, om eleven har ingått äktenskap. Som myndigheten mycket riktigt påtalar har möjligheten för underåriga att få

tillstånd att ingå äktenskap tagits bort (se ny lydelse av 2 kap. 1 § äktenskapsbalken, prop. 2013/14:208, bet. 2013/14:JuU30, rskr. 2013/14:263). Det undantag i 16 kap. 11 a § andra stycket skollagen som anger att utbildningskontraktet inte ska undertecknas av elevens vårdnadshavare om eleven har ingått äktenskap, bör därför tas bort.

Arbetsmiljöverket anför att utbildningskontraktet även bör innehålla en ansvarsfördelning mellan skolan och arbetsplatsen när det gäller det gemensamma ansvaret för att arbetsmiljöreglerna följs. Regeringen har i propositionen Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning (prop. 2010/11:104 s. 24) bl.a. konstaterat att det följer av 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160) att elever som fullgör praktik på en arbetsplats omfattas av den lagen. I propositionen anförts vidare att skolhuvudmannen har ett ansvar för att skaffa och fördela arbetsplatser åt eleverna och att denna roll för med sig ett ansvar för skolan som utbildningsmyndighet att välja lämpliga praktikmiljöer. Däremot är det företrädaren för arbetsplatsen som har ansvaret för eleverna när de vistas på arbetsplatsen, på samma sätt som arbetsgivaren svarar för de som är anställda. I propositionen uttalas slutligen att detta framstår som en rimlig ordning med hänsyn till vem som har möjlighet att bedöma och påverka förhållandena på arbetsplatsen. Att huvudmannen skulle ansvara för detta under det arbetsplatsförlagda lärandet bedömdes vara högst olämpligt eftersom rektorn saknar faktisk möjlighet att kunna ta det ansvaret. Något behov av ytterligare reglering ansågs inte finnas. Däremot gjorde regeringen bedömningen att det var angeläget att det utformades ett informationsmaterial som beskrev rättsläget. Skolverket har därefter utarbetat ett informationsmaterial om ansvaret för elevernas arbetsmiljö när det gäller arbetsplatsförlagt lärande för elever inom gymnasial lärlingsutbildning och skolförlagd yrkesutbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Mot denna bakgrund anser regeringen att ansvarsfördelningen mellan skolhuvudmannen och arbetsplatsen när det gäller ansvaret för att arbetsmiljöreglerna följs inte behöver regleras särskilt i utbildningskontraktet.

Bemyndigandet i skollagen om utbildningskontrakt bör ersättas av en upplysningsbestämmelse

I skollagen föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om bl.a. utbildningskontrakt (16 kap. 11 c § skollagen). Regeringen har i 4 kap. 3 § gymnasieförordningen bemyndigat Skolverket att meddela ytterligare föreskrifter om utbildningskontraktets utformning och vilka frågor som ska regleras i kontraktet. I promemorian föreslås att bemyndigandet i skollagen ska upphävas då bemyndigandet endast avser sådant som tar sikte på annat än de rent civilrättsliga förhållandena mellan parterna (se prop. 2010/11:104 s. 17 och 30) och då nyttan av de begränsade föreskrifter som kan meddelas med stöd av bemyndigandet inte kan bli särskilt stor. *Skolverket* tillstyrker förslaget delvis, men anser att myndigheten fortfarande bör ha möjlighet att meddela föreskrifter om utformningen av utbildningskontrakt utan att beröra dess sakinnehåll.

Ett utbildningskontrakt reglerar avtalsrättsliga förhållanden mellan den enskilde huvudmannen, eleven och arbetsplatsen. Enligt 8 kap. 2 § första

stycket 1 i regeringsformen ska föreskrifter meddelas genom lag om de avser enskildas personliga och ekonomiska förhållanden inbördes. Bestämmelsen fick sin nuvarande utformning i samband med 2010 års grundlagsändringar. Någon ändring i sak avsågs dock inte. I den äldre lydelsen av bestämmelsen fanns en exemplifiering av vad som avsågs med sådana föreskrifter. Därvid angavs bl.a. att föreskrifter om avtal är sådana föreskrifter som avser enskildas personliga och ekonomiska förhållanden inbördes och som ska meddelas genom lag (se 8 kap. 2 § andra stycket 3 i regeringsformen i dess äldre lydelse och prop. 2009/10:80 s. 270). Bemyndigandet i skollagen när det gäller utbildningskontrakt bör därför upphävas. Regeringen bedömer att den typ av föreskrifter som Skolverket vill ha möjlighet att meddela är rena verkställighetsföreskrifter och alltså inte sådana föreskrifter som avser enskildas personliga och ekonomiska förhållanden inbördes. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § i regeringsformen meddela verkställighetsföreskrifter. Sådana föreskrifter får t.ex. inte innebära att enskilda åläggs ytterligare skyldigheter. De får inte heller förändra innehållet i lagbestämmelsen. Däremot kan de tillföra vad som behövs för att lagen ska kunna tillämpas i praktiken. Regeringen anser därför att bemyndigandet i skollagen avseende utbildningskontrakt bör upphävas och ersättas av en upplysningsbestämmelse som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt. Regeringen avser vidare att justera bemyndigandet i gymnasieförordningen så att regleringen inte riskerar att komma i konflikt med regeringsformen.

6 Läringsutbildningen inom gymnasiesärskolan ska så långt som möjligt motsvara den i gymnasieskolan

6.1 Det saknas bestämmelser om utbildningskontrakt för lärlingar inom gymnasiesärskolan

Inom de nationella programmen i gymnasiesärskolan får det finnas gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första, andra, tredje eller fjärde läsåret. Utbildningen ska i huvudsak vara förlagd till en eller flera arbetsplatser (19 kap. 10 § skollagen).

När det gäller elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning i gymnasieskolan finns det, som framgår av avsnitt 5.1, bestämmelser som innebär att ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats (16 kap. 11 a § skollagen). Utbildningskontraktet syftar till att tydliggöra parternas åtaganden och ansvar för utbildningen och ska undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Några motsvarande bestämmelser finns inte för lärlingar inom gymnasiesärskolan. I förarbetena till 19 kap.

10 § skollagen aviserade regeringen att man avsåg återkomma med förslag om utbildningskontrakt för lärlingar i gymnasiesärskolan (prop. 2011/12:50).

6.2 Det ska införas utbildningskontrakt för lärlingar inom gymnasiesärskolan

Regeringens förslag: Det ska införas bestämmelser i skollagen om utbildningskontrakt för elever i gymnasiesärskolan som genomgår en gymnasial lärlingsutbildning. Dessa bestämmelser ska motsvara det som gäller för gymnasieskolan.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En stor majoritet av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget tillstyrker det, däribland *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Arbetsförmedlingen*, *Svenskt Näringsliv*, *Bollnäs kommun*, *Lärarnas Riksförbund*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Glasmästeribranschens lärlingsnämnd*. SPSM föreslår att det i utbildningskontraktet ska framgå hur kunskapsöverföring ska ske mellan skola och arbetsplats rörande exempelvis tillgänglighet och bemötande kopplat till funktionsnedsättning. Endast en remissinstans, *Karlshamns kommun*, avstyrker förslaget eftersom den anser att det är för tidigt att uttala sig om det är nödvändigt med en ökad reglering på området.

Som nämnts i avsnitt 3 har ett antal myndigheter och organisationer beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss, vars förslag överensstämmer med förslaget i rutan. De som har yttrat sig, *Skolinspektionen*, *Skolverket*, *Arbetsdomstolen* och *SKL*, har inte några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Möjligheten för elever i gymnasiesärskolan att genomföra sin utbildning som gymnasial lärling, dvs. att utbildningen i huvudsak ska vara förlagd till en eller flera arbetsplatser, har funnits sedan hösten 2013. Vid införandet av bestämmelserna om utbildningskontrakt för lärlingar i gymnasieskolan anförde regeringen att lärlingsutbildning innebär åtaganden för både arbetsplats och huvudman och att det är av stor vikt att åtaganden och ansvarsfördelning regleras i ett utbildningskontrakt där även lärlingen är part (prop. 2010/11:104 s. 16). Som framgått ovan saknas det bestämmelser om utbildningskontrakt för elever som genomgår en lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan. I betänkandet *Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning* (SOU 2011:8) som låg till grund för införandet av bestämmelserna om gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan lämnades inte några förslag om utbildningskontrakt. Beredningsunderlag för att kunna införa bestämmelser om utbildningskontrakt inom gymnasiesärskolan inhämtades därför genom den remisspromemoria som ligger till grund för förslagen i denna proposition. Regeringen anser, i likhet med en majoritet av remissinstanserna, att regleringen av lärlingsutbildningen inom gymnasiesärskolan så långt som möjligt ska motsvara den reglering som finns för lärlingsutbildningen i

gymnasieskolan. Det ligger särskilt i elevernas intresse att ha en klar bild av vilken del av utbildningen som ska förläggas till en arbetsplats, vem som är elevens handledare och omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet. Mot denna bakgrund är det angeläget att det så snart som möjligt införs bestämmelser om utbildningskontrakt också för elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan. Regeringen anser således, till skillnad från *Karlshamns kommun*, att det är hög tid för införandet av en reglering som innebär att samma regler gäller för alla elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning oavsett om det sker inom gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan och föreslår därför att det i skollagen ska införas bestämmelser om utbildningskontrakt som motsvarar dem som finns för elever som genomgår lärlingsutbildning i gymnasieskolan.

SPSM föreslår att det i utbildningskontraktet ska kunna framgå hur kunskapsöverföring ska ske mellan skola och arbetsplats rörande tillgänglighet och bemötande kopplat till elevs funktionsnedsättning. När ett utbildningskontrakt upprättas finns det möjligheter att föra en diskussion mellan skola och arbetsplats om sådana frågor. Det finns vidare inget som hindrar att parterna reglerar sådana frågor i kontraktet. Regeringen anser dock inte att det krävs någon särskild reglering om detta.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018. Bestämmelserna om att huvudmännen ska ansvara för att prao anordnas för alla elever under sammanlagt minst tio dagar i grundskolan från och med årskurs 8 och i specialskolan från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans läroplaner, ska läsåret 2018/19 inte tillämpas för elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 9 i grundskolan respektive årskurs 10 i specialskolan.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Promemorians förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag. I promemorian föreslås att ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2015.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna yttrar sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: De ändringar i skollagen som föreslås i denna proposition avser dels ett införande av obligatorisk prao, dels att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet ska anges mer precist i utbildningskontraktet för elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning. Det föreslås även att bestämmelser om utbildningskontrakt, som motsvarar de som gäller för lärlingsutbildning i gymnasieskolan, ska införas för lärlingsutbildning i gymnasiesärskolan. De nya bestämmelserna om utbildningskontrakt bör gälla elever som påbörjar sin lärlingsutbildning inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan höstterminen 2018. Regeringen föreslår därför att lagändringarna ska träda i

kraft den 1 juli 2018. När det gäller de nya bestämmelserna om att huvudmännen ska ansvara för att prao anordnas för alla elever under sammanlagt minst tio dagar i grundskolan från och med årskurs 8 och i specialskolan från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans läroplaner bör dock huvudmännen dels få tid på sig att anskaffa platser för prao, dels ges rimliga förutsättningar att integrera praon som en del av undervisningen. De föreslagna bestämmelserna om prao bör därför införas successivt. Regeringen föreslår därför övergångsbestämmelser som innebär att huvudmannens ansvar för att anordna prao under läsåret 2018/19 inte ska gälla de elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 9 i grundskolan respektive årskurs 10 i specialskolan. Det innebär att dessa bestämmelser läsåret 2018/19 endast ska tillämpas för de elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 8 i grundskolan respektive årskurs 9 i specialskolan.

8 Konsekvenser

8.1 Förslagen om prao i grundskolan och specialskolan

Ekonomiska konsekvenser för kommunala huvudmän

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna åtföljas av en statlig finansiering. Eftersom kravet på att varje huvudman ska ansvara för att anordna praktisk arbetslivsorientering (prao) för alla elever i grundskolan från och med årskurs 8 innebär ett utökad åtagande, ska denna princip tillämpas. För flertalet huvudmän kommer dock inte en reglering i skollagen om obligatorisk prao i realiten att innebära en ny uppgift. Som nämnts i avsnitt 4.3 uppskattar utredningen att 80–90 procent av huvudmännen redan erbjuder prao. En liknande uppskattning har gjorts av Ratio (Praon i grundskolan – ett outnyttjat redskap, 2016). Det innebär således att en stor andel av landets huvudmän redan erbjuder prao trots att de inte erhåller någon kostnadsersättning från staten.

Kostnaden för kommunerna kommer enligt utredningen att bestå av utökade utgifter i form av lönekostnader för administration av praoverksamheten samt i vissa fall utgifter för elevernas måltider och resor. De sammanlagda kostnaderna för administration, måltider och resor i samband med prao beräknas årligen uppgå till cirka 45 miljoner kronor beräknat på att cirka 110 000 elever årligen genomför prao, vilket motsvarar Skolverkets skattning av storleken på en kohort elever i årskurs 9 under läsåret 2019/20. Av kostnaderna beräknas cirka 15 miljoner kronor avse administration av praoplatser, vilket är 5 miljoner kronor mer än utredningens förslag. Utredningen har utgått från antagandet att en större andel elever kommer att genomföra prao på ett yrkesprogram och därmed kräva mindre tid för administration för huvudmännen. Regeringens förslag avviker emellertid från utredningens förslag på så sätt att prao i första hand ska genomföras på en arbetsplats, vilket innebär att

kostnaderna för administration beräknas uppgå till 15 miljoner kronor och därmed vara högre än utredningens förslag. I kostnaderna för administration ingår även genomförandet av den riskbedömning som ska göras innan en elev placeras på en arbetsplats. Resterande del av kostnaden, dvs. 30 miljoner kronor, avser kostnader för måltider och resor i enlighet med utredningens beräkningar. Utredningen har utgått från en kostnad för måltider på 30,5 kronor per elev per dag, vilket motsvarar den genomsnittliga kostnaden för skolmåltider i grundskolan. Den genomsnittliga kostnaden för måltider under tio dagar blir 305 kronor per elev. Utredningens kostnadsberäkning bygger på att cirka 80 procent av eleverna ska ersättas för måltider i samband med prao och den årliga kostnaden uppgår då till cirka 27 miljoner kronor. När det gäller kostnaderna för resor har utredningen uppskattat att cirka tio procent av eleverna i en årskull kommer att få ersättning för resor i samband med praon. Kostnaden för 20 resor (tur och retur i tio dagar) uppskattas till 320 kronor. Om 10 procent av eleverna får ersättning för 20 enkelresor i samband med prao blir den genomsnittliga kostnaden per elev 32 kronor. Om cirka 110 000 elever genomför prao under ett år innebär det en årlig kostnad på cirka 3,5 miljoner kronor.

Majoriteten av de remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, som har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet har inte inkommit med några synpunkter på utredningens kostnadsberäkningar. *Mölnåls kommun* anser att utredningens redogörelse av vilka kostnader ett utökat åtagande för huvudmännen innebär är rimlig i förhållande till utredningens förslag. *Malmö kommun* anför att det krävs större administrativa resurser för varje elev än de som redogörs för i utredningens kostnadsberäkning. *Läraryrket* delar inte utredningens uppfattning att för- och efterarbete som genomförs inom ramen för undervisningen inte bör betraktas som ökade kostnader för huvudmännen eftersom den undervisande läraren måste informera sig om varje elevs prao för att kunna planera för en lämplig integration av praon i undervisningen.

Som nämns i avsnitt 3 har tjänstemän från Utbildningsdepartementet samrått med företrädare för *SKL* om bl.a. de ekonomiska effekterna av de förslag som lämnas i propositionen. I samband med dessa samråd har *SKL* bl.a. lyft fram att de administrativa kostnaderna och kostnaderna för måltider och resor kommer att bli betydligt högre än de av utredningen beräknade kostnaderna. *SKL* har även beretts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss och därvid vidhållit att kostnaderna för att administrera praosatsningen underskattats. Hur eleverna ges tillgång till kostnadsfria måltider kommer säkerligen att variera. Ett flertal elever kommer sannolikt att äta vid en skola i anslutning till sin prao vid en arbetsplats. Så sker enligt uppgift i exempelvis Borås, Höörs, Lysekils och Gävle kommuner. I de tre förstnämnda kommunerna ersätts endast eleverna för kostnader för måltider om eleven av olika omständigheter inte kan nå någon grundskola. I de fall en elev i Höörs kommun inte har möjlighet att äta vid en skola kan eleven t.ex. ta med mat hemifrån och erhålla ersättning med 25 kronor per dag. I Borås kommun är motsvarande ersättning 30 kronor per dag. När det gäller resor till och från praoplatsen kan eleverna i vissa kommuner få någon form av busskort, i de fall resvägen överstiger en viss längd. Regeringen ser ingen anledning

att ifrågasätta den av utredningen gjorda kostnadsberäkningen för resor. Eftersom en majoritet av huvudmännen redan i dag erbjuder prao kan det enligt regeringens mening antas att det i stor utsträckning redan finns upparbetade rutiner och kostnadseffektiva lösningar vad gäller både måltider och resor. Utredningen har vid beräkningen av kostnaderna utgått från att 80 procent av eleverna ska ersättas för kostnader för måltider i samband med prao. Regeringen bedömer att flertalet elever kommer erbjudas måltider vid närmaste skola. Även när en elev genomför prao på ett yrkesprogram kan eleven äta vid en skola. Eftersom det inte uppstår några extra kostnader när en elev äter vid en skola kommer den ersättning kommunerna får enligt den kommunala finansieringsprincipen att vara tillräcklig.

Staten skolverk anför i sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss att det finns en risk att kostnaderna för elever som deltar i prao på yrkesprogram i gymnasieskolan underskattas. För det fall då fler än enstaka elever genomför prao på yrkesprogram kan det krävas större arbetsinsatser av skolans personal vad gäller planering, mottagande och undervisning, vilket sannolikt medför ökade kostnader. Eftersom prao i första hand bör genomföras på en arbetsplats och i andra hand på ett yrkesprogram anser regeringen att det endast i undantagsfall kan uppstå situationer då fler än enstaka elever genomför prao på ett yrkesprogram. Regeringen gör således en annan bedömning än *SKL, Malmö kommun* och *Skolverket* när det gäller kostnaderna för att anordna prao och anser att de av utredningen beräknade kostnaderna är rimliga. I fråga om *Läraryrkesförbundets* synpunkt bedömer regeringen att sådant för- och efterarbete som är lämpligt att genomföra i anslutning till elevernas prao inte nödvändigtvis behöver göras på individnivå utan att detta bör kunna ske klassvis. Regeringen gör därför inte heller av den anledningen någon annan bedömning än den som utredningen har gjort i fråga om kostnaderna för att anordna prao.

Eftersom lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018 ska den kommunala finansieringsprincipen enbart tillämpas under det andra kalenderhalvåret 2018. Vidare ska huvudmännens ansvar för att elever genomför prao läsåret 2018/19 inte tillämpas för elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 9 i grundskolan respektive årskurs 10 i specialskolan. Det innebär att kostnaderna minskas för de första åren. Regeringen beräknar därför kostnaderna till 15 miljoner kronor för 2018 och 37,5 miljoner kronor för 2019. För åren därefter beräknar regeringen kostnaderna till 45 miljoner kronor per år.

Ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän

Med de elevvolymerna som finns hos fristående huvudmän för grundskolor i dag kan antalet elever i sådana skolor som ska genomföra prao uppskattas till cirka 20 000 av de 110 000 elever som beräknas genomföra prao årligen. Liksom kommunala huvudmän kommer fristående huvudmän att ha kostnader för att administrera praoplatser samt kostnader för måltider och resor. Enligt 10 kap. 37 § i skollagen ska hemkommunen lämna bidrag till en fristående huvudman för varje elev vid skolenheten. Bidraget ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna grundskolan.

Regeringen bedömer att förslaget om obligatorisk prao i grundskolan och specialskolan inte innebär någon tillkommande kostnad för staten utöver de begränsade kostnader som det innebär för Specialpedagogiska skolmyndigheten att årligen erbjuda prao till cirka 50 elever inom specialskolan. Antalet motsvarar den genomsnittliga storleken på en kohort inom specialskolan. Detta beräknas kunna ske inom ramen för myndighetens anslag.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Innebörden av bestämmelsen är att inskränkningar i den kommunala självstyrelsen ska prövas mot en proportionalitetsprincip. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att riksdagen tar ställning i lagstiftningsärendet (se prop. 2009/10:80 s. 296).

Den föreslagna regleringen om obligatorisk prao berör kommuner i deras egenskap av huvudmän för grundskolan. Kommunerna har i dag ingen skyldighet att se till att elever i grundskolan genomför prao. Förslaget att kommunala skolhuvudmän ska få en skyldighet att erbjuda prao utgör således en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Som redovisats i avsnitt 4.2 framgår av läroplanerna att elever har rätt till konkreta erfarenheter av betydelse för deras val för fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Många av landets kommuner erbjuder därför redan prao i dag. Dagens frånvaro av en obligatorisk reglering innebär emellertid att inte alla elever erbjuds prao och att omfattningen varierar. Regeringen anser därför att den reglering som finns i dag inte i tillräckligt stor utsträckning ger elever likvärdiga möjligheter när det gäller att förvärva erfarenheter av yrkeslivet. Att vidta mindre ingripande åtgärder än att införa ett obligatorium anser regeringen inte är tillräckligt för att garantera elevernas rätt till konkreta erfarenheter av yrkeslivet. Vidare innebär den föreslagna regleringen att det finns utrymme för huvudmännen att ta hänsyn till lokala förutsättningar vid planering av undervisningen och när praoverksamheten ska förläggas. Mot denna bakgrund och vid en samlad bedömning får begränsningen av den kommunala självstyrelsen anses vara nödvändig och proportionerlig.

Konsekvenser för små företag

Små företag kan inte förväntas påverkas av förslagets konsekvenser på ett sådant ingripande sätt att några undantag bör göras för dessa. För konsekvenser för enskilda huvudmän redogörs ovan.

Konsekvenser för eleverna

För elever i grundskolan och specialskolan bedöms förslagen innebära att deras möjligheter till kontakt med arbetslivet kommer att stärkas. Genom prao kan eleverna få egna konkreta erfarenheter av yrkeslivet och inblick i hur arbetslivet fungerar och hur arbetet i olika branscher går till. Förslagen om obligatorisk prao bedöms kunna ge elever mer likvärdiga möjlig-

Prop. 2017/18:24 heter att skaffa erfarenheter inför kommande val av utbildning och yrkesinriktning.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män och för utrikes föddas etablering

Under förutsättning att huvudmännen erbjuder elever ett allsidigt urval av praoplats bedöms förslagen kunna bidra till att motverka att elevers studie- och yrkesval begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund. Det är t.ex. viktigt att skolan uppmuntrar och främjar att flickor ges reell möjlighet att pröva på arbetsuppgifter inom yrken som domineras av män och att pojkar prövar på arbetsuppgifter inom yrken som domineras av kvinnor. För utrikes födda flickor och pojkar, liksom för alla elever, kan tidiga konkreta kontakter med arbetslivet bidra till att underlätta deras inträde och etablering på arbetsmarknaden.

Sveriges medlemskap i EU

Förslagen rör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

8.2 Förslagen om utbildningskontrakt i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Ekonomiska konsekvenser för kommunala huvudmän

Enligt 16 kap. 11 a § i skollagen ska skolhuvudmännen se till att utbildningskontrakt upprättas för elever inom lärlingsutbildning i gymnasieskolan. Sådana kontrakt ska alltså redan i dag upprättas för samtliga lärlingar inom gymnasieskolan. Förslaget att i nämnda bestämmelse förtydliga omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningskontraktet genom att ange antalet veckor för arbetsplatsförlagt lärande och elevens arbetstider bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Förslaget att införa utbildningskontrakt inom gymnasiesärskolan bedöms ha begränsade ekonomiska konsekvenser för kommunerna då kostnaden för att upprätta utbildningskontrakt är låg och antalet lärlingar inom gymnasiesärskolan är begränsat.

Ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän

Liksom kommunala huvudmän ska enskilda skolhuvudmän enligt ovan nämnd bestämmelse redan i dag se till att utbildningskontrakt upprättas för elever inom lärlingsutbildning i gymnasieskolan. Ett förtydligande av omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet i utbildningskontrakten bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän.

Förslaget att införa utbildningskontrakt inom gymnasiesärskolan bedöms ha begränsade ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän då kostnaden för att upprätta utbildningskontrakt är låg och antalet lärlingar inom gymnasiesärskolan är begränsat. Det bidrag för utbildningen som lämnas från hemkommunen till en enskild huvudman för varje elev avser bl.a. ersättning för administration (19 kap. 45 och 46 §§ skollagen).

Regeringen bedömer att bidraget bör täcka de mycket begränsade kostnader som det kan bli fråga om för att upprätta utbildningskontrakt. Prop. 2017/18:24

Ekonomiska konsekvenser för staten

Förslagen bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser för staten.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Kommunerna har som nämnts ovan redan ett åtagande att upprätta utbildningskontrakt för lärlingar inom gymnasieskolan. Enligt gällande bestämmelser ska det i utbildningskontraktet anges omfattningen av de delar av utbildningen som ska genomföras på en arbetsplats. Förslaget att i utbildningskontraktet förtydliga omfattningen i tid genom att i stället ange antalet veckor och elevens arbetstider för det arbetsplatsförlagda lärandet bedöms inte innebära något utökad åtagande för kommunerna.

Förslaget att införa utbildningskontrakt inom gymnasiesärskolan innebär att skolhuvudmannen ska se till att ett sådant kontrakt upprättas vilket innebär ett något utökad åtagande för huvudmännen. Den föreslagna regleringen berör således kommuner i deras egenskap av huvudmän för gymnasiesärskolan. Som redovisats i avsnitt 6.2 är utbildningskontraktets innehåll av stor betydelse för såväl de elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning som för de arbetsgivare som tillhandahåller lärlingsplatser. Regeringen har därför ansett att det bör finnas regler om utbildningskontrakt i gymnasiesärskolan som motsvarar dem som gäller för gymnasieskolan. Att föreslå några för självstyret mindre inskränkande åtgärder än den nu föreslagna lagregleringen skulle innebära att elever inom gymnasiesärskolan som genomgår gymnasial lärlingsutbildning inte ges samma förutsättningar som elever inom gymnasieskolan som genomgår gymnasial lärlingsutbildning. Inskränkningen i den kommunala självstyrelsen får med hänsyn till detta därför anses vara såväl motiverad som proportionell.

Konsekvenser för små företag

Små företag kan inte förväntas drabbas av förslagets konsekvenser på ett sådant sätt att några undantag bör göras för dessa. För konsekvenser för enskilda huvudmän redogörs ovan.

Konsekvenser för eleverna

När det gäller utbildningskontrakt i gymnasieskolan innebär förslaget att omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet för lärlingar på ett tydligare sätt ska framgå av utbildningskontraktet. Enligt förslaget ska det i kontraktet anges hur många veckor av utbildningen som ska genomföras på en arbetsplats varje termin och de tider som ska tillämpas för eleven på arbetsplatsen. Därmed kan elever som påbörjar en lärlingsutbildning få en tydligare bild av i vilken utsträckning de kommer att vistas på en arbetsplats och de tider som ska gälla på arbetsplatsen. Att omfattningen av det arbetsplatsförlagda lärandet tydligt framgår av utbildningskontraktet är av betydelse för elevens rättsliga ställning på arbetsplatsen, dvs. om eleven ska anses vara arbetstagare eller inte. Förslaget innebär också en tydligare avgränsning av när gymnasial lärlings-

anställning får pågå vilket är till fördel för eleven (se närmare avsnitt 5.2).

När det gäller införande av utbildningskontrakt i gymnasiesärskolan innebär förslaget att lärlingsutbildningen regleras på ett tydligt sätt. Det innebär att lärlingar i gymnasiesärskolan bl.a. kan få en klar bild av vilken del av utbildningen som ska förläggas till en arbetsplats, vem som är handledare och omfattningen i tid av det arbetsplatsförlagda lärandet.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män och för utrikes föddas etablering

Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för utrikes föddas etablering.

Sveriges medlemskap i EU

Förslagen rör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

Påverkan på företag och konkurrensförhållanden

Förslagen bedöms inte påverka företags konkurrensförhållanden.

9 Författningskommentar

9.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

10 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

8 a § *Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas för alla elever under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 8. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.*

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisning på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om praktisk arbetslivsorientering (prao).

Första stycket innebär att skolhuvudmannen är ansvarig för att prao anordnas för alla elever på de skolenheter som huvudmannen ansvarar för, men att det står huvudmannen fritt att bestämma när under årskurs 8 eller 9 som prao ska genomföras. Det innebär att en elev t.ex. kan genomföra fem dagars prao i årskurs 8 och fem dagar i årskurs 9 eller alla tio dagars prao under någon av årskurserna. Med dagar avses i detta sammanhang skoldagar.

Eleverna har enligt 7 kap. 17 § en skyldighet att delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen. Utbildning är ett vidare begrepp än undervisning (1 kap. 3 § skollagen) och omfattar även

prao. Eleven är dock inte skyldig att delta i prao om eleven har giltigt skäl att utebli. Giltiga skäl kan t.ex. vara sjukdom eller beviljad ledighet (se 4 kap. 8 § skolförordningen [2011:185] och 7 kap. 18 § skollagen).

Att ansvaret för att anordna prao ligger på huvudmannen innebär bl.a. att huvudmannen måste vidta egna åtgärder för att hitta praoplatser. Det är dock inte uteslutet att en huvudman även tar hjälp av elever eller föräldrar för att hitta praoplatser. Huvudmannen har dock fortfarande ett ansvar för att fördela praoplatserna. Att en elev eller förälder försöker bistå med att få fram praoplatser innebär vidare inte att huvudmannen kan anses ha fullgjort sitt ansvar för att anskaffa praoplatser för det fall att eleven eller föräldrarna inte lyckas. Det är alltid huvudmannens ansvar att anordna praoplatser. Huvudmannen ska vidare, innan en elev placeras på en praoplatser, göra en bedömning av om den aktuella arbetsplatsen är lämplig för eleven utifrån föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö.

Att prao enligt *andra stycket* i första hand ska anordnas på en arbetsplats innebär att huvudmannen på olika sätt ska ha gjort tillräckliga ansträngningar för att hitta lämpliga praoplatser på en arbetsplats. Det kan t.ex. ske genom kontakt med arbetsgivare inom olika yrkesområden. För att det ska anses att en huvudman har gjort tillräckliga ansträngningar bör kontakt ha tagits med åtminstone ett flertal arbetsgivare inom olika branscher i kommunen. I stora kommuner bör det vara tillräckligt om kontakt tas inom ett lämpligt geografiskt område. Först när huvudmannen har gjort sådana ansträngningar kan prao på ett yrkesprogram vara ett andrahandsalternativ till arbetsplatsförlagd prao.

Med synnerliga skäl enligt *andra stycket* avses att huvudmannen i princip ska ha utömt möjligheterna att hitta en praoplatser eller plats på ett yrkesprogram innan andra arbetslivsorienterande insatser erbjuds en elev. Det kan även tänkas finnas enstaka fall där huvudmannen bedömer att det inte är lämpligt att placera en elev på en arbetsplats. Som nämnts ovan ska huvudmän genomföra en undersökning och riskbedömning med särskild hänsyn till att arbets- och skoluppgifter kan komma att utföras av minderåriga som ännu inte är fysiskt och psykiskt mogna innan eleven tilldelas en praoplatser. Undersökningen och riskbedömningen ska ta hänsyn till minderårigas fysiska och psykiska mognad, ålder och förutsättningar i övrigt (4 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö, AFS 2012:3). En sådan bedömning kan innebära att andra insatser ses som mer lämpade för en enskild elev. Sådana insatser ska på annat sätt ge eleverna kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval och kan t.ex. bestå av entreprenörskapsprojekt i skolan, studiebesök på arbetsplatser eller att arbetslivsrepresentanter från olika branscher informerar elever om yrkesinnehåll och arbetsvillkor.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

12 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

8 a § Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om praktisk arbetslivsorientering (prao) för elever i specialskolan.

Enligt *första stycket* gäller bestämmelsen endast för elever som läser enligt specialskolans kursplaner (jfr 12 kap. 8 § andra stycket skollagen). Bestämmelsen innebär att huvudmannen är skyldig att anordna prao för sådana elever, men att det står huvudmannen fritt att bestämma när under årskurs 9 eller 10 som prao ska genomföras.

Andra stycket motsvarar 10 kap. 8 a § andra stycket, se kommentaren till den bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.

16 kap.

11 a § Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, *hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen,*

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det utbildningskontrakt som ska tecknas inför det arbetsplatsförlagda lärandet för den elev som genomgår gymnasial lärlingsutbildning. Eftersom avtalet bl.a. är avsett att reglera fördelningen av ett eventuellt framtida ansvar för den skada som eleven kan orsaka ska det undertecknas av företrädare för skolhuvudmannen och inte av en person som enbart representerar skolenheten (prop. 2010/11:104 s. 29 f.).

Ändringen i *andra stycket* innebär att undantaget om att utbildningskontraktet inte ska undertecknas av elevens vårdnadshavare om eleven har ingått äktenskap tas bort. Detta till följd av att möjligheten för underåriga att få tillstånd att ingå äktenskap har tagits bort (se prop. 2013/14:208, bet. 2013/14:JuU30, rskr. 2013/14:263).

Enligt *punkt 1 i tredje stycket* ska det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen. Resterande del av den punkten ändras. Kravet på att det i utbildningskontraktet ska anges omfattningen av de delar av utbildningen som ska utföras på arbetsplatsen ändras, så att det i stället ska anges hur många veckor av lärlingsutbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen varje termin och de tider som ska gälla

för eleven när denne befinner sig på arbetsplatsen. Om en elev ska utföra det arbetsplatsförlagda lärandet på flera arbetsplatser ska det tecknas ett utbildningskontrakt för varje arbetsplats.

En elev som går gymnasial lärlingsutbildning ska genomföra mer än hälften av denna utbildning som arbetsplatsförlagt lärande. Omfattningen ska då räknas från och med det läsår som eleven påbörjar den gymnasiala lärlingsutbildningen (4 kap. 12 § gymnasieförordningen [2010:2039]). Utbildningen ska bedrivas som heltidsstudier, pågå under läsårstider och fördelas så jämnt som möjligt måndag till fredag (16 kap. 17 § skollagen och 3 kap. 1–3 §§ gymnasieförordningen). När skolarbetet förläggs till en arbetsplats utanför skolan ska den arbetstid som gäller på arbetsplatsen tillämpas, om inte rektorn beslutar annat. För minderåriga elever som genomgår utbildning på en arbetsplats ska de föreskrifter som utfärdats av Arbetsmiljöverket om arbetstid för minderåriga gälla (3 kap. 3 § andra stycket gymnasieförordningen).

För en elev består en vecka av fem skoldagar. När en elev genomför skoldagar i form av arbetsplatsförlagt lärande kan dessa utföras i en följd, men så behöver inte alltid vara fallet. I praktiken kan det innebära att en elev exempelvis genomför sin utbildning genom att en skolvecka vara på arbetsplatsen enstaka dagar och resterande dagar i skolan. Det kan också innebära att eleven är uteslutande på skolan vissa veckor och uteslutande på arbetsplatsen andra veckor eller t.ex. två dagar på arbetsplatsen jämna veckor och tre dagar på arbetsplatsen ojämna veckor. Beroende på hur arbetet på arbetsplatsen och utbildningen på skolan organiseras kan således en elev som enligt utbildningskontraktet exempelvis ska genomföra 10 veckor av lärlingsutbildningen på arbetsplatsen en viss termin, utföra denna del av utbildningen, som motsvarare 50 skoldagar, över en tid av t.ex. 20 kalenderveckor. Det står parterna fritt att i utbildningskontraktet, utöver de antal veckor av lärlingsutbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, också ange över hur många kalenderveckor det arbetsplatsförlagda lärandet ska fördelas.

I utbildningskontraktet ska, utöver antalet veckor av lärlingsutbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen varje termin, även anges de tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

11 c § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt.

Paragrafens *första stycke* innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning. Ändringen innebär att bemyndigandet tas bort i den del det avser utbildningskontrakt.

Paragrafens *andra stycke* är nytt och innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt. De föreskrifter som kan meddelas är verkställighetsföreskrifter. Sådana föreskrifter får inte innebära att enskilda åläggs ytterligare skyldigheter utöver vad som framgår av lagbestämmelsen. Där-

emot kan verkställighetsföreskrifterna tillföra vad som behövs för att lagen ska kunna tillämpas i praktiken.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

19 kap.

10 a § Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen,

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att ett utbildningskontrakt ska tecknas inför det arbetsplatsförlagda lärandet för den elev som går i gymnasiesärskolan och genomgår gymnasial lärlingsutbildning. Paragrafen motsvarar paragrafen i 16 kap. 11 a § (se författningskommentaren till den bestämmelsen och prop. 2010/11:104 s. 30).

Övervägandena finns i avsnitt 6.

/.../

Kunskaper om arbetslivet underlättar gymnasievalet

För att vara väl förberedd för valet behöver en elev i grundskolan tidigt utveckla kunskaper om arbetslivet och olika yrkesområden samt få vägledning i den konkreta valsituationen. Utredningen konstaterar att kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen i grundskolan varierar och att elevernas kunskaper om arbetslivet och om vilka jobb som finns behöver förbättras. Utredningen föreslår att:

- grundskolans läroplan och kursplaner ska förtydligas när det gäller kunskaper om arbetslivet,
- alla elever i grundskolan och specialskolan ska ges möjlighet att genomföra minst två veckors praktisk arbetslivsorientering (prao) på en arbetsplats eller på ett yrkesprogram i gymnasieskolan,
- Arbetsmiljöverket ska få i uppdrag att informera huvudmännen om hur riskbedömningar ska genomföras vid prao, och att
- en utökad statlig satsning på yrkestävlingar ska genomföras.

Större och mer genomgripande förändringar av studie- och yrkesvägledningen i grundskolan kräver en grundligare analys än vad som varit möjlig att genomföra inom ramen för Yrkesprogramsutredningens uppdrag. Utredningen föreslår därför att en ny statlig utredning får i uppdrag att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan.

/.../

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800) att det ska införas två nya paragrafer, 10 kap. 13 a § och 12 kap. 13 b §, och närmast före 10 kap. 13 a § och 12 kap. 13 b § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

13 a §

I årskurs 8 och 9 ska alla elever ges möjlighet att genomföra sammanlagt minst två veckors praktisk arbetslivsorientering (prao). Praon ska ges inom ramen för de ämnen som undervisningen i grundskolan omfattar enligt 4 §.

Praon ska genomföras på en arbetsplats eller genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Endast om det finns synnerliga skäl får andra former för arbetslivsorientering ersätta prao för en elev.

12 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

13 b §

I årskurs 9 och 10 ska alla elever som tillämpar specialskolans kursplaner ges möjlighet att genomföra sammanlagt minst två veckors praktisk arbetslivsorientering (prao). Praon ska ges inom ramen för de ämnen som undervisningen i specialskolan omfattar enligt 4 §.

Praon ska genomföras på en arbetsplats eller genom att eleven deltar i undervisningen på ett

yrkesprogram i gymnasieskolan. Prop. 2017/18:24
Endast om det finns synnerliga Bilaga 2
skäl får andra former för arbets-
livsorientering ersätta prao för en
elev.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Stockholm, Myndigheten för delaktighet, Barnombudsmannen, Arbetsgivarverket, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitet- och högskolerådet, Malmö högskola, Stockholms universitet, Umeå universitet, Centrala studiestödsnämnden, Elsäkerhetsverket, Konkurrensverket, Tillväxtverket, Tillväxtverket (Regelrådet), Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsmiljöverket, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Ljusnarsbergs kommun, Malmö kommun, Norrköpings kommun, Nynäshamns kommun, Oxelösunds kommun, Stockholms kommun, Täby kommun, Uddevalla kommun, Uppsala kommun, Skåne läns landsting, Södermanlands läns landsting, Västra Götalandsregionen, Örebro läns landsting, Östergötlands läns landsting, Samverkansorganet i Södermanlands län, Sveriges Kommuner och Landsting, Byggnadsindustrins yrkesnämnd, Djurbranschens yrkesnämnd, Elbranschens centrala Yrkesnämnd, Fastighetsbranschens Utbildningsnämnd, Folkbildningsrådet, Företagarnas riksorganisation, Glasmästeribranschens lärlingsnämnd, Golvbranschen, Handikappförbunden, ILO-kommittén, Industriarbetsgivarnas kompetensråd, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Landsorganisationen i Sverige, Livsmedelsföretagen, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Naturbrukets yrkesnämnd, Plåt- och Ventilationsbranschens Yrkesnämnd, Vuxenutbildning i Samverkan, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Skogsbrukets yrkesnämnd, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges Elevkårer, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Vägledarförening, Stoppmöbel- och Träindustrin Yrkesnämnd, Tjänstemännens Centralorganisation, Trä- och Möbel-företagen, Visita och Yrkehögskoleförbundet i Sverige.

Därutöver har spontana remissvar lämnats av rektorer på Restaurang- och livsmedelsprogrammet i Stockholms län, Naturvetarna, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Murnings- och Putsentreprenörsförening, Håltagningsentreprenörerna inom Sveriges Byggindustrier, Hästnäringens Yrkesnämnd, Sveriges Byggindustrier, Installatörsföretagen, Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, Sveriges Frisörföretagare, Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, Svensk Ventilation, Naturbruksskolornas Förening, Svensk Handel, Transportföretagen, Kött- och Charkföretagen och Hushållningssällskapet.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig: Bollnäs kommun, Borgholms kommun, Essunga kommun, Götene kommun, Hagfors kommun, Hulstfreds kommun, Kalix kommun, Karlskrona kommun, Ljungby kommun, Ludvika kommun, Lysekils kommun, Skövde kommun, Strängnäs kommun, Söderköpings kommun, Vadsten kommun, Ånge kommun, Östra Göinge kommun, Västernorrlands läns landsting, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Academia, Bevakningsbranschens yrkes- och arbetsmiljönämnd, Friskolor-

nas riksförbund, Frisörernas yrkesnämnd, Föreningen Sveriges skolchefer, Föräldraalliansen Sverige, Grafiska yrkesnämnden, Gruvindustrins yrkesnämnd, Handels kompetensråd, Hantverkarnas riksförbund, IF Metall, Idéburna skolors riksförbund, Industrirådet, Lackernas yrkesnämnd, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, Lernia AB, Lika Unika, Maskinentreprenörerna, Måleribranschens yrkesnämnd, Motorbranschens yrkesnämnd, Murnings- och putsentreprenörerna, Nackademin AB, Nationell samverkan psykisk ohälsa, Nätverket för unga för tillgänglighet, Plushögskolan AB, Praktiska Sverige AB, Riksförbundet Hem och Skola, Servicebranschens yrkesnämnd, Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag, Sveriges elevråd, Sveriges Lås- och Säkerhetsleverantörers Riksförbund, Teknikföretagens yrkesnämnd, Thoréngruppen AB, Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd och VVS-branschens Yrkesnämnd.

Prop. 2017/18:24
Bilaga 3

Sammanfattning av promemorian Lärings- utbildning och arbetsplatsförlagt lärande inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (U2014/4311/GV)

/.../

Utbildningskontrakt i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Skollagens bestämmelser om utbildningskontrakt för lärlingar i gymnasieskolan behöver förtydligas. I promemorian föreslås att det i utbildningskontraktet ska anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på en arbetsplats, hur många veckor som ska genomföras där och när dessa veckor ska genomföras.

Det bör införas utbildningskontrakt för lärlingsutbildning inom gymnasiesärskolan på samma sätt som i gymnasieskolan.

De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2015.

/.../

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs /.../

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

/.../

11 a §³

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen *och omfattningen av dessa delar,*

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, *hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras,*

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

11 c §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning *och utbildningskontrakt.*

/.../

³ Senaste lydelse 2011:877.

⁴ Senaste lydelse 2014:422.

19 kap.

/.../

10 a §

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år och inte har ingått äktenskap, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och när dessa veckor ska genomföras,

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

/.../

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015 och tillämpas på utbildning som påbörjas därefter.

Efter remiss har yttranden över promemorian lämnats av Myndigheten för delaktighet, Barnombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenämnd, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitets- och högskolerådet, Centrala studiestödsnämnden, Sjöfartsverket, Trafikverket, Transportstyrelsen, Elsäkerhetsverket, Diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (tidigare Ungdomsstyrelsen), Arbetsmiljöverket, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Arbetsdomstolen, Bollnäs kommun, Bromölla kommun, Gnosjö kommun, Grums kommun, Göteborgs kommun, Hylte kommun, Karlshamns kommun, Kumla kommun, Leksands kommun, Ljusnarsbergs kommun, Malmö kommun, Mönsterås kommun, Sala kommun, Skellefteå kommun, Uddevalla kommun, Uppsala kommun, Kronobergs läns landsting, Sveriges Kommuner och Landsting, Byggnadsindustrins Yrkesnämnd, Djurbranschens yrkesnämnd, Fastighetsbranschens Utbildningsnämnd, Friskolornas Riksförbund, Föräldraalliansen Sverige, Glasmästeribranschens lärlingsnämnd, Hästnäringens yrkesnämnd, ILO-kommittén, Industriarbetsgivarnas kompetensråd, Lackerarnas yrkesnämnd, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund (LR), Motorbranschens Yrkesnämnd, Naturbrukets Yrkesnämnd, Plåt- och Ventilationsbranschens Yrkesnämnd, Praktiska Sverige AB, Skogsbrukets Yrkesnämnd, Svenskt Näringsliv, Teknikföretagens yrkesnämnd, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Stoppmöbel- och träindustrins yrkesnämnd (tidigare Träindustrins yrkesnämnd).

Därutöver har spontana remissvar lämnats av Riksförbundet FUB, Riksförbundet DHB, Livsmedelsföretagen och Lärlingsgymnasiet.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Folkbildningsrådet, Regelrådet, Alingsås kommun, Bergs kommun, Ekerö kommun, Haparanda kommun, Härnösands kommun, Järfälla kommun, Kungsbacka kommun, Ljungby kommun, Malung-Sälens kommun, Melleruds kommun, Norrköpings kommun, Stockholms kommun, Vingåkers kommun, Vellinge kommun, Ånge kommun, Östra Göinge kommun, Västernorrlands läns landsting, Södermanlands läns landsting, Östergötlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Elbranschens centrala Yrkesnämnd, Frisörernas yrkesnämnd, Föreningen Sveriges Skolchefer (FSS), Företagarnas Riksorganisation, Gruvindustrins yrkesnämnd, Grafiska yrkesnämnden, Handels kompetensråd, Handikappförbundens samarbetsorgan, Hantverkarnas Riksorganisation, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU), Lika Unika, Metallgruppens Utbildningsråd, Måleribranschens Yrkesnämnd, Nationell samverkan psykisk ohälsa (NSPH), Nätverket för unga för tillgänglighet, Riksförbundet Hem och Skola, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), Servicebranschens Yrkesnämnd, Stål och metallindustrins yrkesnämnd, Svensk Energi AB, Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco),

Prop. 2017/18:24
Bilaga 6

Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag, Sveriges elevråd SVEA, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Vägledarförening, Svets Mekaniska Industrins Yrkesnämnd, Thoréngruppen AB, Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA), Utbildningsrådet för Hotell och Restauranger och VVS-branschens Yrkesnämnd.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 16 kap. 11 a och 11 c §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 10 kap. 8 a §, 12 kap. 8 a § och 19 kap. 10 a §,

dels att det närmast före 10 kap. 8 a § och 12 kap. 8 a § ska införas nya rubriker, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

8 a §

Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas för alla elever under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 8. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisning på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Endast om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

12 kap.

Praktisk arbetslivsorientering

8 a §

Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför

kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Endast om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

16 kap.

11 a §⁵

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år *och inte har ingått äktenskap*, ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet. Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen *och omfattningen av dessa delar,*
1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, *hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen,*
2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,
3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och
4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

11 c §⁶

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning *och utbildningskontrakt.* Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om gymnasial lärlingsutbildning.

⁵ Senaste lydelse 2011:877.

⁶ Senaste lydelse 2014:422.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utbildningskontrakt.

Prop. 2017/18:24

Bilaga 7

19 kap.

10 a §

Ett skriftligt avtal (utbildningskontrakt) ska upprättas för varje elev och arbetsplats och undertecknas av eleven, skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som tillhandahåller den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen. Skolhuvudmannen ska se till att utbildningskontrakt upprättas.

Om eleven är under 18 år ska även elevens vårdnadshavare underteckna utbildningskontraktet.

I utbildningskontraktet ska det anges

1. vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen, hur många veckor av utbildningen som ska genomföras där varje termin och vilka tider som ska gälla för utbildningen på arbetsplatsen,

2. hur kostnaderna för de skador som eleven kan orsaka under den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen ska fördelas mellan skolhuvudmannen och den juridiska eller fysiska person som avses i första stycket,

3. avtalstiden och grunderna för att avtalet ska kunna upphöra innan avtalstiden löpt ut, och

4. vilken lärare på skolenheten och vilken handledare på arbetsplatsen som ska vara kontaktpersoner för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Prop. 2017/18:24
Bilaga 7

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
2. Bestämmelserna i 10 kap. 8 a § och 12 kap. 8 a § ska läsåret 2018/19 inte tillämpas för elever som höstterminen 2018 påbörjar årskurs 9 i grundskolan eller årskurs 10 i specialskolan.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2017-08-30

Närvarande: F.d. justitieråden Gustaf Sandström och Lena Moore samt justitierådet Ingemar Persson.

Stärkt koppling mellan skola och arbetsliv

Enligt en lagrådsremiss den 24 augusti 2017 har regeringen (Utbildningsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Christine Wälikangas, biträdd av kanslirådet Jacob Johansson.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utbildningsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 september 2017

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, M Johansson, Baylan, Hultqvist, Regnér, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Linde, Ekström, Fritzon, Eneroth

Föredragande: statsrådet Gustav Fridolin

Regeringen beslutar proposition 2017/18:24 Stärkt koppling mellan skola och arbetsliv

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-regler
--------------------	--	---

Lag om ändring i skollagen (2010:800)

16 kap. 11 c §